

RES NO ÉS MESQUÍ.

JOSEP GUINOVART
I ELS POETES

**FEDERICO GARCÍA LORCA
JOAN SALVAT-PAPASSEIT
PERE QUART
LEÓN FELIPE
JOSÉ HIERRO
MÀRIUS TORRES
KAVAFIS**

RES NO ÉS MESQUÍ.

JOSEP GUINOVART

I ELS POETES

**FEDERICO GARCÍA LORCA
JOAN SALVAT-PAPASSEIT
PERE QUART
LEÓN FELIPE
JOSÉ HIERRO
MÀRIUS TORRES
KAVAFIS**

CATÀLEG	EXPOSICIÓ ITINERANT	ITINERARI DE L'EXPOSICIÓ
EDICIÓ / DISSENY Jaume Roure	ORGANITZACIÓ Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya	OLOT Museu de la Garrotxa 5 de juliol – 18 agost 2013
TEXTOS Manuel Guerrero José Corredor-Matheos Biel Mesquida María José Botero i Eva Figueras	Direcció General de Creació i Empreses Culturals (DGCEC) Jordi Sellas	BADALONA Espai Betúlia 9 setembre – 31 d'octubre 2013
COORDINACIÓ CATÀLEG EN LÍNIA Ester Martínez Maria Guinovart	Subdirector general de Promoció Cultural Joan Francesc Ainaud	MANRESA Centre Cultural El Casino 13 gener – 9 març 2014
TRADUCCIONS Núria Rica Graham Thomson Ted Krasny M ^a José Botero Juanita B Carlson	Amb la col·laboració dels ajuntaments d'Olot, Badalona, Manresa, Santa Coloma de Gramenet i Mollet del Vallès.	SANTA COLOMA DE GRAMANET Can Sisteré 14 maig – 22 juny 2014
FOTOGRAFIES Toni Balcells Antonio Blanco Martí Gasull Xavier Padrós	Del Museu de la Garrotxa, Espai Betúlia, Centre Cultural El Casino, Can Sisteré, Museu Abelló	MOLLET DEL VALLÈS Museu Abelló 25 setembre – 30 novembre 2014
PRODUCCIÓ EXECUTIVA Espai Fundació Guinovart Centre d'Obra Gràfica Josep Guinovart	PRODUCCIÓ EXECUTIVA Espai Fundació Guinovart Centre d'Obra Gràfica Josep Guinovart	COMISSARIAT Manuel Guerrero
COORDINACIÓ GENERAL Ester Martínez	COORDINACIÓ GENERAL Ester Martínez	
PREMSA I COMUNICACIÓ Lourdes Domínguez Loli Jiménez	PREMSA I COMUNICACIÓ Lourdes Domínguez Loli Jiménez	
DISSENY Jaume Roure	DISSENY Jaume Roure	
MUNTATGE Martí Guinovart	MUNTATGE Martí Guinovart	
TRANSPORT Itinerart	TRANSPORT Itinerart	
ASSEGURANÇA nationale suisse	ASSEGURANÇA nationale suisse	

Textos	Imatges
Josep Guinovart o la poesia feta pintura Ferran Mascarell 7	23
Agramunt i Guinovart, Guinovart i Agramunt Bernat Solé i Barril 9	Obra gràfica
Res no és mesquí. Josep Guinovart i els poetes Manel Guerrero 10	Federico García-Lorca 58
Guinovart: poesia i llibertat José Corredor Matheos 14	León Felipe 72
Empremtes vives de Josep Guinovart Biel Mesquida Amengual 16	José Hierro 76
Del <i>Llibre Il·lustrat</i> al <i>Llibre Art</i> en la creació artística de Guinovart María José Botero i Eva Figueras 106	Libres. Libres d'artista. Cobertes, cartells i altres il·lustracions 81
4 poemes dedicats a Guinovart 97	Poemes
Traducciones 113	
Translations 135	

Josep Guinovart o la poesia feta pintura

Ferran Mascarell

Conseller de Cultura

Que Josep Guinovart fou un dels artistes catalans més importants de la seva generació és una evidència reconeguda per tothom. A partir dels versos de Federico García Lorca, Joan Salvat-Papasseit, Pere Quart, León Felipe, José Hierro, Màrius Torres, Konstantinos Kavafis i encara d'altres poetes, Guinovart va enriquir el seu llenguatge expressiu i va eixampliar els horitzons de la seva creació.

La poesia constitueix la mostra més absoluta del màxim domini de la paraula, mai res no hi és casual ni superflú. L'art poètica utilitza tota la força expressiva del llenguatge per representar la realitat o la utopia. En una entrevista de 2005, Josep Guinovart afirmava: «Si no tenim alguna mena d'utopia, malament rai. I avui el que no podem perdre és la utopia individual, en un moment en què es fa més difícil la utopia col·lectiva perquè l'important, a hores d'ara, no és ser, sinó tenir.»

Penso que avui, el 2013, ha esdevingut de nou imprescindible ésser, la identitat. Avui, la utopia –les metes que ens proposem– hauria de ser compartida, orientada al progrés comú, perquè, si no, no podrà tenir èxit. La capacitat d'imaginar la utopia i de concebre'n la realització depèn de la força de la nostra creativitat col·lectiva.

Una creativitat i una bellesa de les quals podem gaudir a Catalunya gràcies al geni d'artistes i creadors que, com Guinovart, ultrapassen les difuses barreres dels gèneres artístics per capbussar-se (i amb ells, nosaltres) en una experiència artística totalitzadora.

Des del Departament de Cultura, esperem que aquest projecte expositiu itinerant permeti al màxim nombre de ciutadans tenir l'oportunitat de transitar pels espais entre el físic i l'intangible i, en definitiva, d'apropar-se a l'obra de Guinovart des d'una nova perspectiva. Us convido, doncs, a gaudir-ne com l'experiència significativa que representa.

Agramunt i Guinovart, Guinovart i Agramunt

Bernat Solé i Barril

Alcalde d'Agramunt

Vicepresident de la fundació privada Espai Guinovart

L'any 1994 Agramunt reconverteix el seu mercat municipal en l'actual Espai Guinovart. L'origen agramuntí de la seva mare, la seva estada durant la Guerra Civil i la seva relació directa amb la natura, les eines del camp i els animals han fet que bona part de la seva obra giri al voltant del nostre paisatge i de la nostra gent. En aquests moments, Agramunt no és sense Guinovart de la mateixa manera que Guinovart no és sense Agramunt. El seu llegat va més enllà de la seva obra, i la seva ànima perdura inesborrablement en la llum que omple dia rere dia l'Espai Guinovart.

L'elecció per part de la Direcció General de Creació i Empreses Culturals del Departament de Cultura de l'exposició *Res no és mesquí. Josep Guinovart i els poetes* permetrà que l'obra del Guino ompli espais expositius d'arreu del país amb aquest missatge de compromís social i de generositat a través de la seva relació amb els poetes i amb el seu llenguatge. I, en certa manera, també permetrà que aquests espais s'omplin d'Agramunt i de la seva gent. Indubtablement, els agramuntins som part de la seva obra i ens en sentim part del seu destí.

En nom de la fundació Espai Guinovart i de l'Ajuntament d'Agramunt, desitjo que gaudiu de l'exposició i que sentiu el missatge que els agramuntins ja hem fet nostre.

Res no és mesquí. Josep Guinovart i els poetes

Manuel Guerrero Brullet

És conegut l'interès de Josep Guinovart per la poesia. Sempre va manifestar la seva admiració per Lorca, que va ser l'autor que li va fer descobrir la força de la imatge i del llenguatge poètic. Per bé que la descoberta de la poesia va ser relativament tardana, no hi ha dubte que va anar adquirint un protagonisme creixent en la seva obra plàstica. La primera manifestació important de la presència explícita de la poesia en la seva obra va ser la carpeta *Homenaje a García Lorca*, amb set aiguaforts, editada a Cobalto, l'any 1951, per Rafael Santos Torroella, amb una coberta en tela estampada per René Métras. A més d'un retrat del poeta, els aiguaforts representen escenes realistes extrems del *Poema del cante jondo*, el *Primer romancero gitano* o el *Llanto por Ignacio Sánchez Mejías*.

En aquell moment, Guinovart ha entrat en contacte amb els membres de la revista *Dau al Set* i col·labora en el número de març del 1952 de la publicació, on il·lustra amb cinc dibuixos la «Carta a Miguel Hernández» de Cesáreo Rodríguez-Aguilera. Ara bé, sens dubte, és Lorca el poeta que li produeix un major impacte. «Lorca és molt pròxim a la imatge plàstica, té una gran riquesa d'imatges visuals. Hi ha una gran vibració i molts canvis d'imatges, sobretot en el Lorca de *Poeta a Nova York*. Altres poetes m'entusiasmaven, però jo em sento lladre de Lorca. En canvi, a Machado, no li puc robar. A Salvat-Papasseit i a Miguel Hernández, tampoc. Un dels altres poetes per qui m'he guiat és Foix. Busco un equilibri entre el contingut i la funció plàstica», ha afirmat Guinovart.¹

Són moltes les obres de Guinovart inspirades en l'autor de *Bodas de sangre*, fins al punt que el 1998 li va dedicar tota una exposició, amb el títol *A Federico García Lorca*, presentada a l'Espai Guinovart d'Agramunt i a altres llocs. Hi destaquen les sis obres de la sèrie *Poeta a Nova York*, de tècnica mixta sobre fusta. Elements lorquians ben característics, com la lluna, el rostre amb llàgrimes

o la creu, sobresurten en les peces més figuratives. Com a complement a la sèrie, cal remarcar l'obra «Cap invertit», de gran força plàstica. Una calavera invertida, formada per les lletres de l'alfabet i rodejada per formigues, amb dos ulls de fang i les dents integrades per terrossos de sucre. Calavera, cap invertit, que pot ser interpretat com un retrat simbòlic del poeta, víctima de la història, com a republicà i homosexual. També cal destacar les guitarres lorquianes, sèrie de fantàstiques escultures en fusta que remeten a la célebre guitarra cubista picassiana. Del mateix any 1998 són les sèries d'obra gràfica a partir del llibre *Poeta en Nueva York* i dels *Seis poemas galegos*.

Un altre autor decisiu en l'obra de Guinovart és Joan Salvat-Papasseit. El compromís social del poeta i la lírica avantguardista i alhora popular de Salvat-Papasseit enllaçaven completament amb l'obra plàstica, directa i colpidora de Guinovart. Les il·lustracions per a l'edició de l'obra poètica de Salvat-Papasseit del 1962 foren emblemàtiques per a la resistència cultural del catalanisme progressista del moment.

Una obra del 1964, «Homenatge a Salvat-Papasseit», que pertanyia a Joan Perucho, incorpora un collage amb la llegenda «Ja heu llegit les POESIES de Salvat-Papasseit?» damunt la pintura. A més d'una sèrie d'obra gràfica, cal no oblidar una altra peça històrica com és la coberta i les il·lustracions per al disc LP d'Ovidi Montllor dedicat a Salvat-Papasseit, del 1976.

L'obra dels setanta ja s'inscriu de ple en el llenguatge lliure, informal, matèric i contundent de colors primaris vius que popularitzà l'obra de maduresa de Guinovart. Des d'aleshores, Guinovart no ha deixat de reescriure els versos dels poetes en les seves obres. La presència del signe, de l'escriptura i de la lletra en l'obra pictòrica pròpia ha esdevingut una de les característiques més

¹ Declaració de Josep Guinovart, en una conversa amb José Corredor-Matheos, José Luis Giménez-Frontín i Marta Canals, transcrita per Marta Canals, al seu estudi de Can Tieso, a Casteldefels, el 2 d'octubre de 2001, amb motiu de l'exposició *Guinovart. Obres del 1948 al 2002*, al catàleg del mateix títol publicat per la Fundació Caixa Catalunya, 2002, p. 28.

significatives del seu art. El collage sobre fusta «Homenatge a Allende», del 1973, per exemple, inclou uns versos de Pablo Neruda.

La sèrie extensa realitzada a partir del llibre *Les decapitacions* de Pere Quart, del 1969 i del 2000, intensifica d'una manera rotunda, amb caps exempts ben expressius, la identitat entre el missatge poètic i el llenguatge plàstic cercada per l'artista. La voluntat humanística i crítica de l'artista és clara: «*Les decapitacions* estan vinculades una mica a tota la tragèdia humana, formen part de la història de l'home i Pere Quart m'ofereix un pretext per reflexionar sobre aquest tema».²

Diferents edicions com *Las 4 estaciones* amb textos de José Hierro, del 1992, o les deu litografies dedicades a León Felipe, del 1991, són testimoni de la qualitat i de la riquesa de l'àmplia obra gràfica de Guinovart. Probablement, la crisi de les ideologies i dels discursos polítics de l'esquerra va menar Guinovart a una major identificació amb el llenguatge poètic. Amb la utopia del llenguatge poètic. De la poesia catalana, de la poesia universal. Dues pintures de gran format, l'homenatge *A Màrius Torres*, del 1998-2000, o l'obra *Ítaca*, del 2001, dedicada a Kavafis, són exemples magnífics d'aquesta política poètica de la darrera obra de Guinovart.

«Res no és mesquí/ perquè la cançó canta en cada bri de cosa», els versos memorables del poema «Res no és mesquí» de *L'irradiador del Port i les gavines* de Salvat-Papasseit, ressonen i reviuen en l'obra vital i vibrant de Guinovart que significa, com Miró o Tàpies, mitjançant el seu art, la matèria i la vida, tots els éssers vius, els elements més humils i quotidiants de la natura i de la condició humana.

² Guinovart en conversa amb Daniel Giralt-Miracle, dins del catàleg de l'exposició *Guinovart. Obres del 2000 al 2005*, Fundació Caixa de Girona, 2005, p. 20.

Guinovart: poesia i llibertat

J. Corredor-Matheos

L'obra de Josep Guinovart (1927-2007) és diversa en temes i en tècniques, i assoleix una gran altura i una importància que han merescut un ampli reconeixement. Les seves pintures, dibuixos, gravats, litografies i unes realitzacions volumètriques que s'estenen de vegades en l'espai, més difícils de classificar, són d'una diversitat que està justificada sempre per la necessitat i la profunditat amb què s'han produït i el fet que constitueixen una resposta a inquietuds essencials del seu creador. Una d'elles és la seva fidelitat a tot el que és real. Així, el món quotidià el podem trobar expressat d'una manera més directa, transfigurat per l'efecte d'una profunda abstracció o com a *collage*. En aquest darrer cas, per la inserció, a la mateixa tela o a qualsevol altre suport, d'objectes extrets dels espais que l'envoltaven on les va executar: el seu estudi, la muntanya que tenia al costat –grans de blat, branques, fulles, pedres– o, com veiem aquí, relacionats amb un poeta determinat, així la guitarra que ens evoca García Lorca. L'aplicació del pigment, del color, dóna, però, el seu darrer sentit a l'obra. Guinovart és, per sobre de tot, pintor, un gran pintor de raça, al qual l'enlluerna la llum, que ens descriu en les seves infinites manifestacions.

Una paraula que ens ve a la ment en parlar d'aquest artista és *transformació*. L'obra es transforma davant dels nostres ulls i la seva trajectòria està marcada per una mutació constant. Però ¿no és aquesta, precisament, una

característica fonamental, essencial, de la realitat mateixa, del món visible i tanmateix de l'invisible tal com ens el presenta la física quàntica? Apareix i desapareix davant dels nostres ulls, deixa de ser el que semblava per ser una altra cosa. I no es tracta que el artista vulgui o hagi de fer la seva obra d'una manera determinada ni, molt menys, que hagi d'imitar la realitat: simplement l'art es manifesta així, per una correlació profunda, paral·lela al món.

En aquesta exposició veiem quadres en tècnica mixta, gravats a l'aiguafort, litografies i cartells relacionats amb importants manifestacions poètiques, un art que, amb la música, el va acompañar sempre. La poesia catalana hi és àmpliament representada: Joan Maragall, Pere Quart, Màrius Torres, Salvat-Papasseit, els originals dels cartells del Primer Festival de Poesia Catalana i la trobada amb els poetes de l'exili i la llibertat. Són nombrosos els temes relacionats amb Federico García Lorca: des de l'aiguafort del Ilunyà 1951 a les diverses obres concretes i sèries fetes el 1998. Aquestes obres, d'un art molt lúcid i ric que és mantindrà per sobre del seu temps, són també una mostra de les inquietuds i anhels sentits, patits o gaudits a la nostra època. Un conjunt representatiu de l'obra i la personalitat de Josep Guinovart, que ens parla, no només de l'interès que sentia per la poesia, sinó també de la seva ànsia de llibertat, que compartien igualment els poetes representats i que és inseparable de tota poesia autèntica.

Empremtes vives de Josep Guinovart

Biel Mesquida Amengual

C'était carré et lyrique tout ensemble. Et l'art sera quelque chose qui tiendra le milieu entre l'algèbre et la musique.

(Lletra de Gustave Flaubert a Louise Colet)

I – NO HI HA ESPERIT SENSE MATÈRIA.

Ell (Guinovart) pinta, fa pintura. Ell (Guinovart) llegeix. Ell (Guinovart) escolta jazz, crea jazz amb la boca i les mans. Ell (Guinovart) té una discussió apassionada sobre els fets del món. Ell (Guinovart) viu amb tot el cos les palpitacions del temps. Ell (Guinovart) estima amb passió els poetes. Ell (Guinovart) transforma, obra rere obra, la pell de l'Univers.

II – INNOCÈNCIA I LLIBERTAT.

No vol allíçonar, no vol perdre el temps, no vol demostrar res, no vull posar messions: només la imatge d'una sensibilitat elèctrica, el traç just d'aquella idea meditada, la pinzellada exacta d'aquell instant; tot madurat en la concentració i llançat en el trampolí d'una llibertat conquerida amb l'esforç i la tensió del treball, una llibertat sobirana que creix des d'una innocència que viu dins la petita felicitat de crear la imatge necessària.

III – LA PALETA ÉS UNA ÈTICA ABANS DE SER UNA ESTÈTICA.

Munta les matèries, els colors, les distribucions de cada espai, les formes de cada obra amb una única intenció difícil, que constitueix el bessó de la seva veritat fonda: la difusió d'una llum interior que vibri i que irradiï. *Rien ne va plus!*

IV – LA PINTURA COM A RELIQUIARI.

Fa una construcció conscient de si mateixa. Deixa records, deixa passes, deixa ditades, deixa tremors, deixa escarrassos, deixa incisions, deixa aurèoles, deixaombres, deixa retalls, deixa crosteres, deixa terres, deixa històries, deixa perfils, deixa mots, deixa fragments, deixa memòria, deixa la deixa d'unes lluites inacabables, creadores, incandescents. I produeix veritats de bon de veres. Unes veritats singulars indistintes de la imatge que les manifesta. Imatges de si mateix dipositades en un paper, en una tela, en un plàstic, en un bidó, a l'interior d'una capsula: reliquiari.

V – CONSTEL·LACIONS FETES A CONSCIÈNCIA.

Ell sap tot l'esperit que bull en la matèria. I crea formes que capten i retenen clarors inacabables. O la seva ombra. La seva imaginació amara d'esperit allò que només era substància informe. Imaginar sabia que era això: comunicar amb l'invisible, fer-lo venir. Podem veure una exposició de Guinovart, mirar cada quadre observant l'organització pròpia (composició, organització, gargots, materials, tremolars...), sortir de bell nou al carrer, anar a casa i passen els minuts, els dies, els anys i sense adonar-nos-en, perquè Guinovart és gran i els seus quadres són memorables, veurem l'Univers a través dels seus ulls.

VI – ENTENDRE: EN TENDRE.

Si algú diu que aquestes obres són fosques, males d'entendre, que no cerqui la raó en una foscor del pintor. De cap manera. Val més que faci una reflexió i es miri a si mateix. Potser llavors entendrà, contemplant l'obscuritat del seu cor, on es troba el problema. La tendresa podria ser una de les claus claríssimes per obrir l'obra oberta.

VII – EL PENSAMENT D'UN QUADRE NO ÉS DISCURSIU.

Quan mir la sèrie «Sobre les decapitacions de Pere IV» se m'ocorren una mala fi d'interpretacions. I m'atur cop en sec. Dissertaria sobre fins i mitjans, sobre història i lluita, etc., però en realitat no en sé res. Disseccaria el pensament mentre que el pintor crea una forma. El pensament és dins Guinovart i no és formulable en mots. Repetesc: el pensament d'un quadre no és discursiu. I és allà. En cadascuna de les obres. Cal tenir-ho ben en compte quan les miram, quan les fem nostres. L'única cosa que compta és la forma que el pensament de Guinovart pren en cada obra: aquests colors, aquests dibujos, aquestes composicions, aquestes imatges que l'artista ha depositat sobre la tela. Allà hi és tot. Cal no oblidar-ho mai.

VIII – CARTELLS TRAVESSATS DE ROMANTICISME I LLUITA A LA SEVA MANERA.

Guinovart està travessat sempre seguit per la poesia: en puc donar testimoni. Crec que li agradarien aquestes dues etiquetes, romàntic i lluitador, encara que la primera el faria avergonyir un poc, perquè era molt pudorós. Però s'avenen bé amb aquesta feina que feia tan bé quan li encomanaven un cartell: treballar amb les emocions. Com quan «il·lustrava» (ja m'enteneu) un poeta. Feia les imatges següint, ben a lloure, les seves intuïcions perquè sabia que tenien molt de fonament. Necessitava que allò que feia el sorprengués. Si quedava sorprès sabia que allà hi havia alguna cosa. Si l'obra esdevenia el sentiment mateix que n'inspirà l'emoció estava satisfet.

I XI – EL LLENGUATGE DE GUINOVART ES RENOVA SENSE CANVIAR DE NATURA NI D'ESTIL.

El llenguatge de Guinovart és com un riu que no torna enrere ni gira el seu corrent, però passa per diferents indrets i s'impregna de les substàncies que hi troba, avança entre les batalles de la història que el trasbalsen, l'omplen de sentigueria i el féren tostems i escolta la música verbal dels poetes que el fan cervelltremolar en el treball de cada dia. I de totes aquestes atmosferes en fa una alquímia pròpia, singular i única que es manifesta en les seves creacions marcades amb una senzilla veritat: Guinovart és algú que escriu un poema amb els dits plens de colors. I d'aquí surten unes obres humils, nobles i justes que lluiten contra l'erosió del temps i no s'aturen de dir-nos coses, d'irradiar significacions i plaers.

Telloc, juny de MMXIII

Lorca és molt pròxim a la imatge plàstica, té una gran riquesa d'imatges visuals. Hi ha una gran vibració i molts canvis d'imatges, sobretot en el Lorca de *Poeta a Nova York*. Altres poetes m'entusiasmaven, però jo em sento lladre de Lorca.

En canvi, a Machado, no li puc robar. A Salvat-Papasseit i a Miguel Hernández, tampoc. Un dels altres poetes per qui m'he guiat és Foix. Busco un equilibri entre el contingut i la funció plàstica.

JOSEP GUINOVART

Les *Decapitacions* estan vinculades una mica a tota la tragèdia humana, formen part de la història de l'home i Pere Quart m'ofereix un pretext per reflexionar sobre aquest tema.

JOSEP GUINOVART

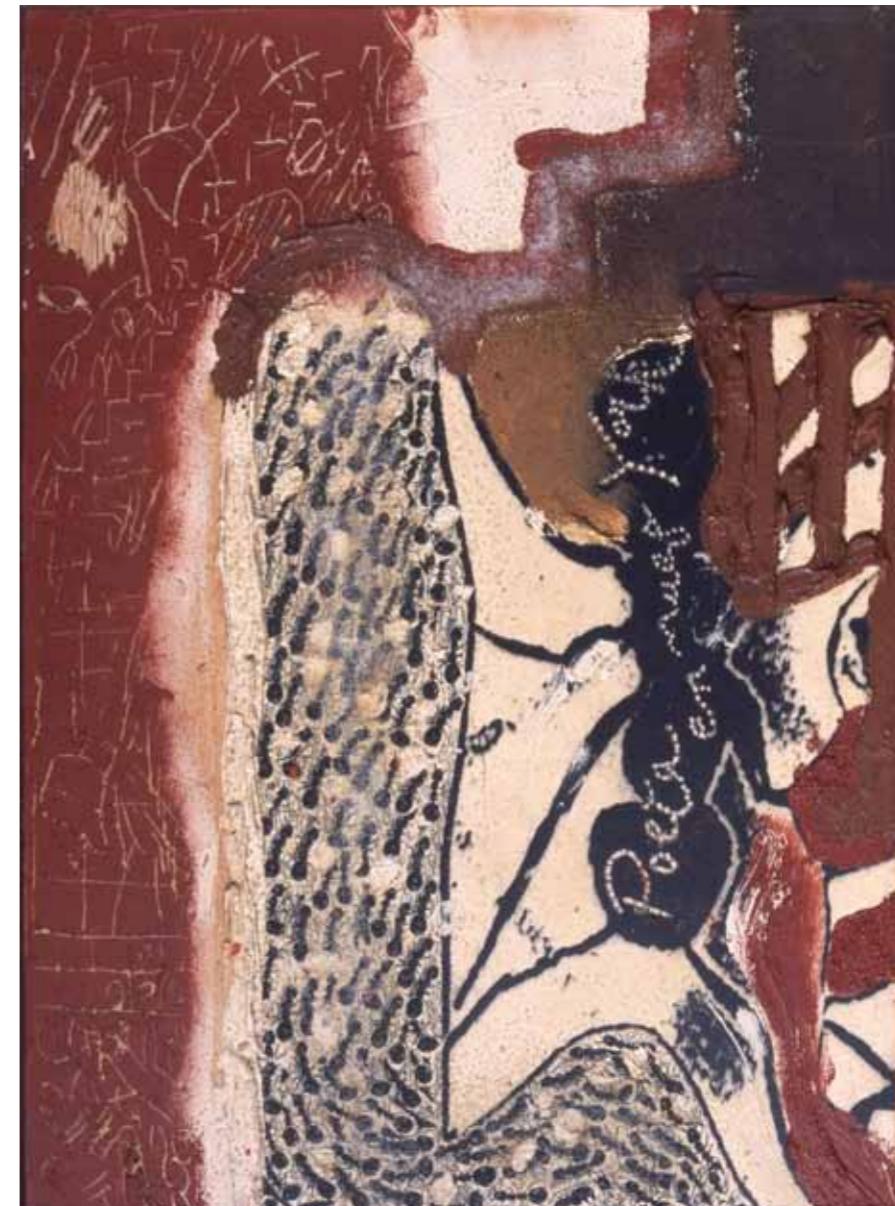
obres

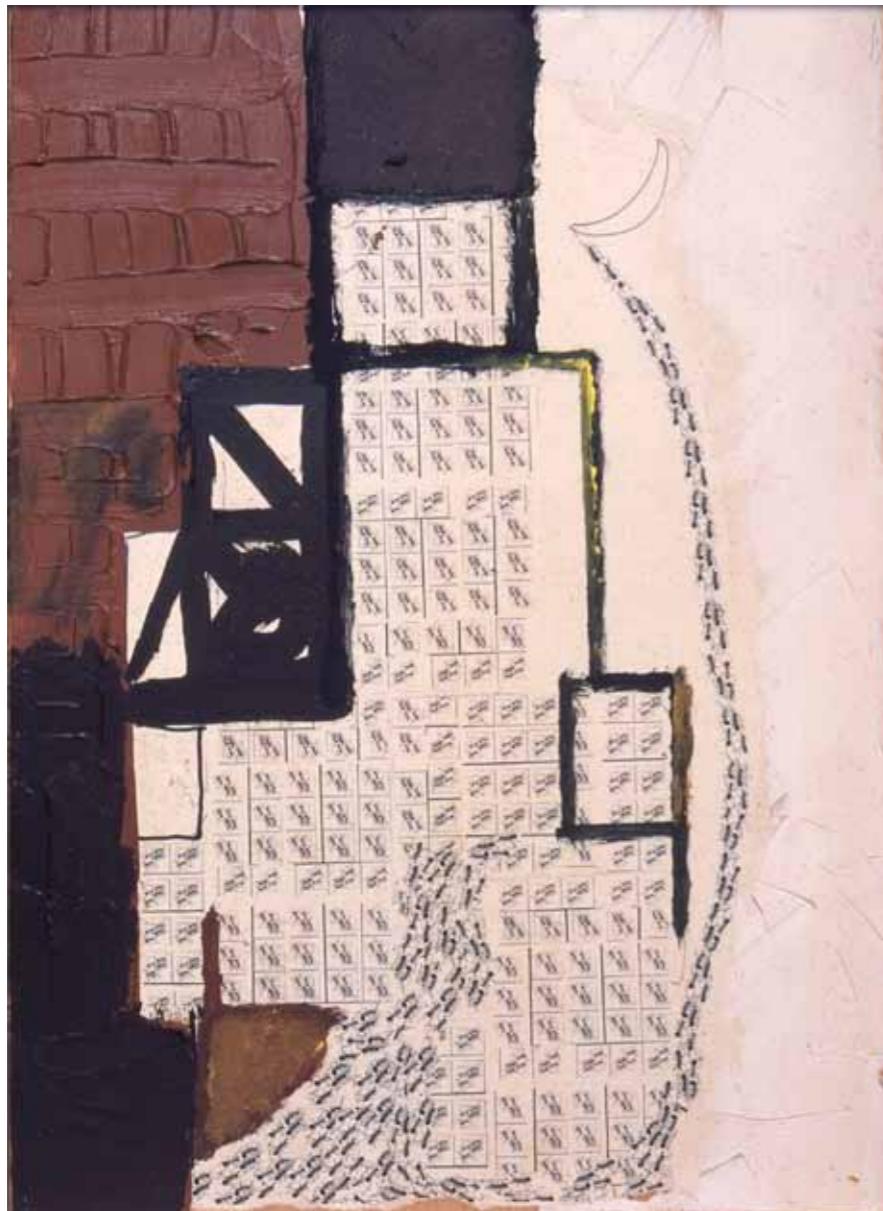
Cap invertit, 1998
Tècnica mixta sobre fusta
44 x 31,5 cm
Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Poeta a Nova York (I), 1998
Tècnica mixta sobre fusta
44 x 31,5 cm
Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Poeta a Nova York (II), 1998
Tècnica mixta sobre fusta
44 x 31,5 cm
Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Poeta a Nova York (III), 1998

Tècnica mixta sobre fusta

44 x 31,5 cm

Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

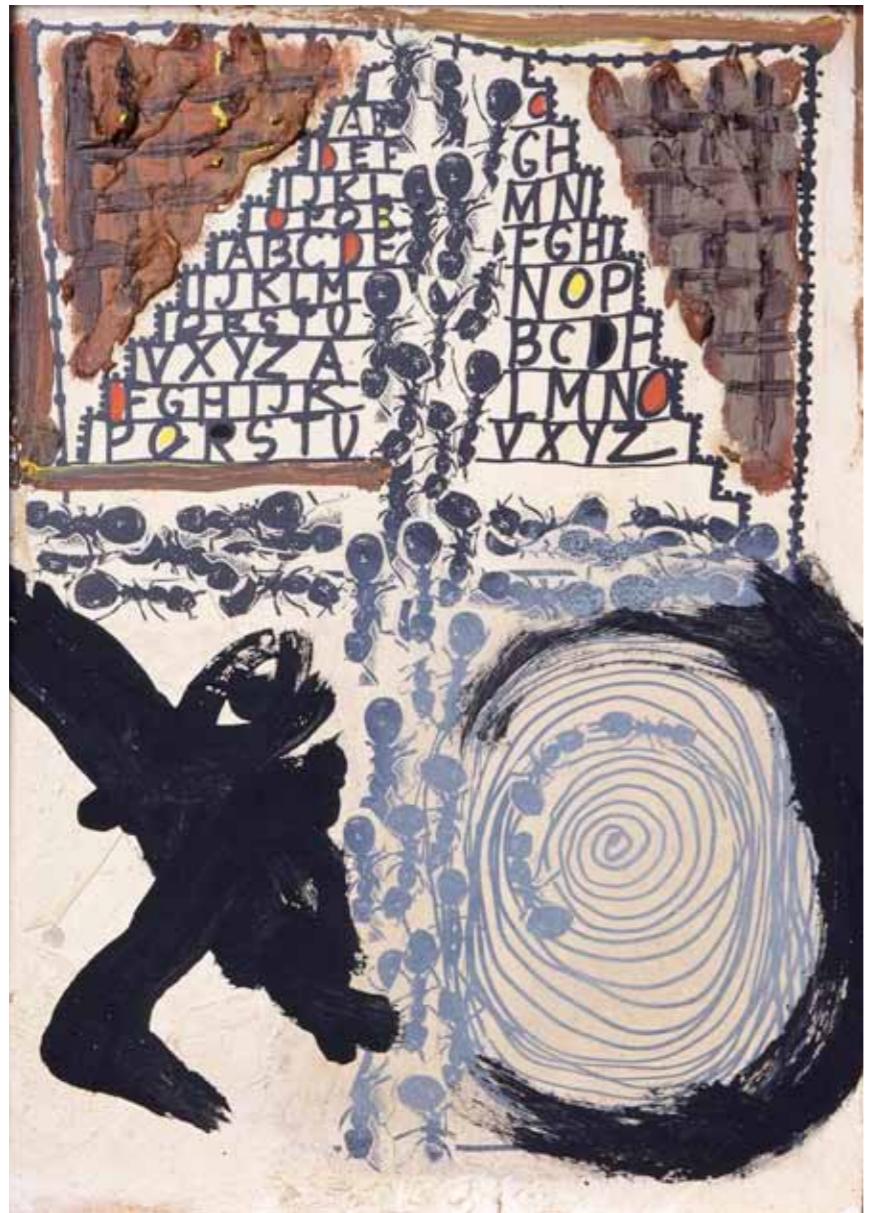

Poeta a Nova York (IV), 1998

Tècnica mixta sobre fusta

44 x 31,5 cm

Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

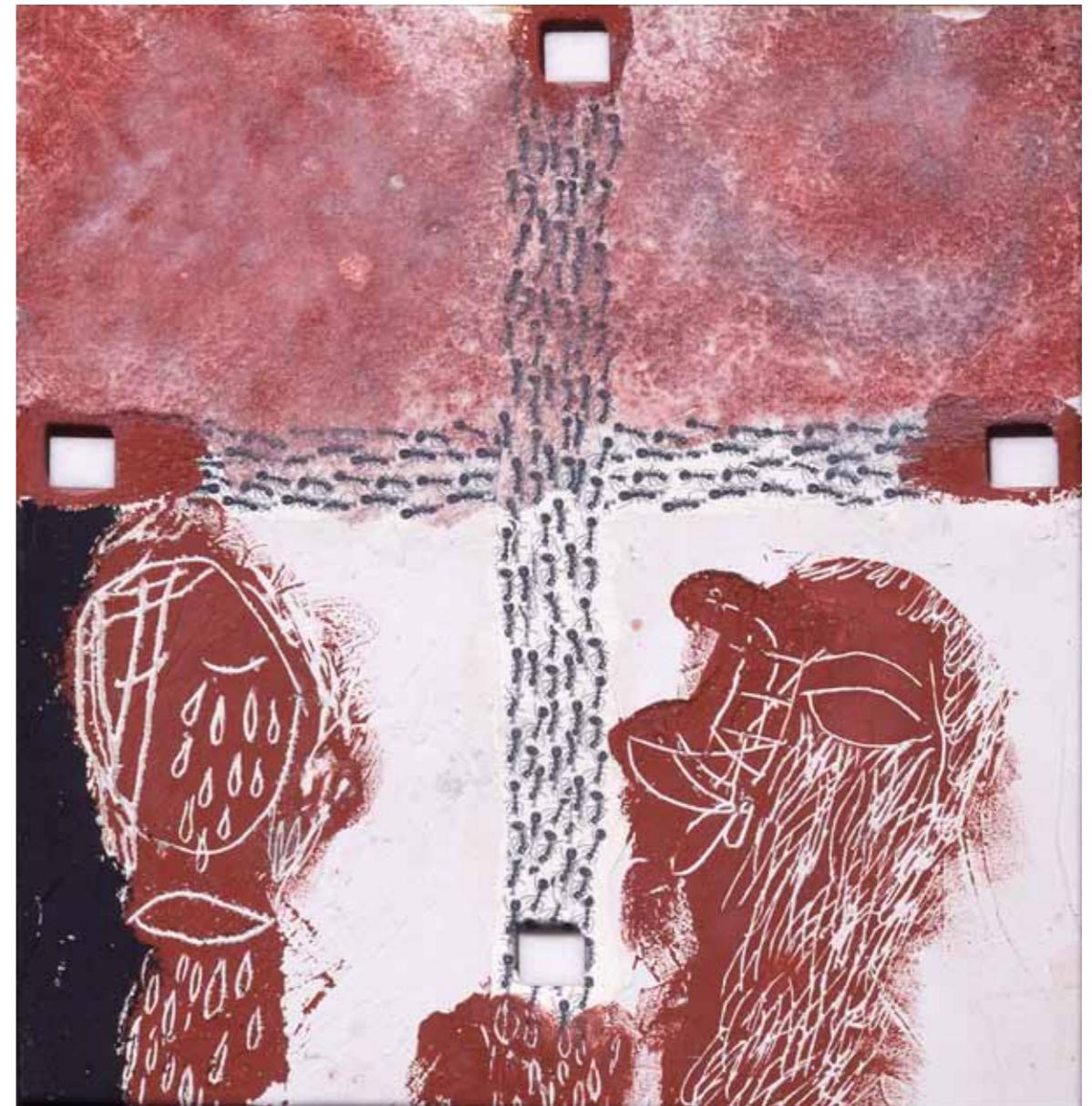

Poeta a Nova York (V), 1998

Tècnica mixta sobre fusta

44 x 31,5 cm

Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Poeta a Nova York (VI), 1998

Tècnica mixta sobre fusta

33,5 x 31,5 cm

Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

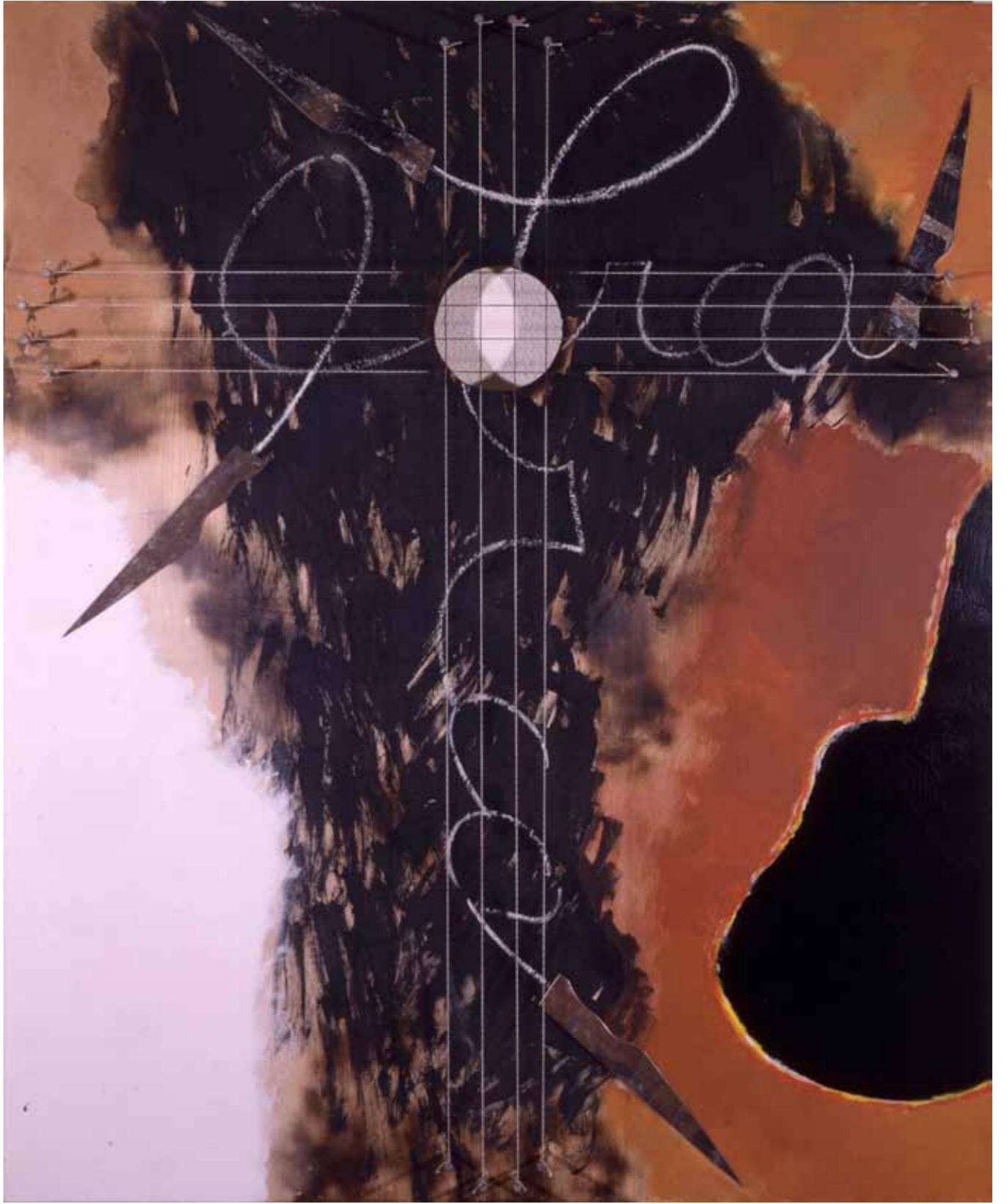
El rei del sucre, 1998

Tècnica mixta sobre fusta

123,5 x 63 cm

Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

A Lorca, 1998-2002

Tècnica mixta sobre fusta

150 x 122 x 14 cm

Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Guitarra Lorca, 1998
Tècnica mixta sobre fusta
112 x 30 x 9,5 cm
Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Guitarra grisa, 1998
Tècnica mixta sobre fusta
74 x 30 x 6,5 cm
Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Guitarra Lorquiana (III), 1998

Tècnica mixta sobre fusta

70,5 x 26,5 x 11 cm

Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Guitarra Lorquiana (VII), 1998

Tècnica mixta sobre fusta

61 x 25 x 7,5 cm

Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Sobre les decapitacions de Pere IV (XXII), 1969

Tècnica mixta sobre fusta

52,5 x 32,5 cm

Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

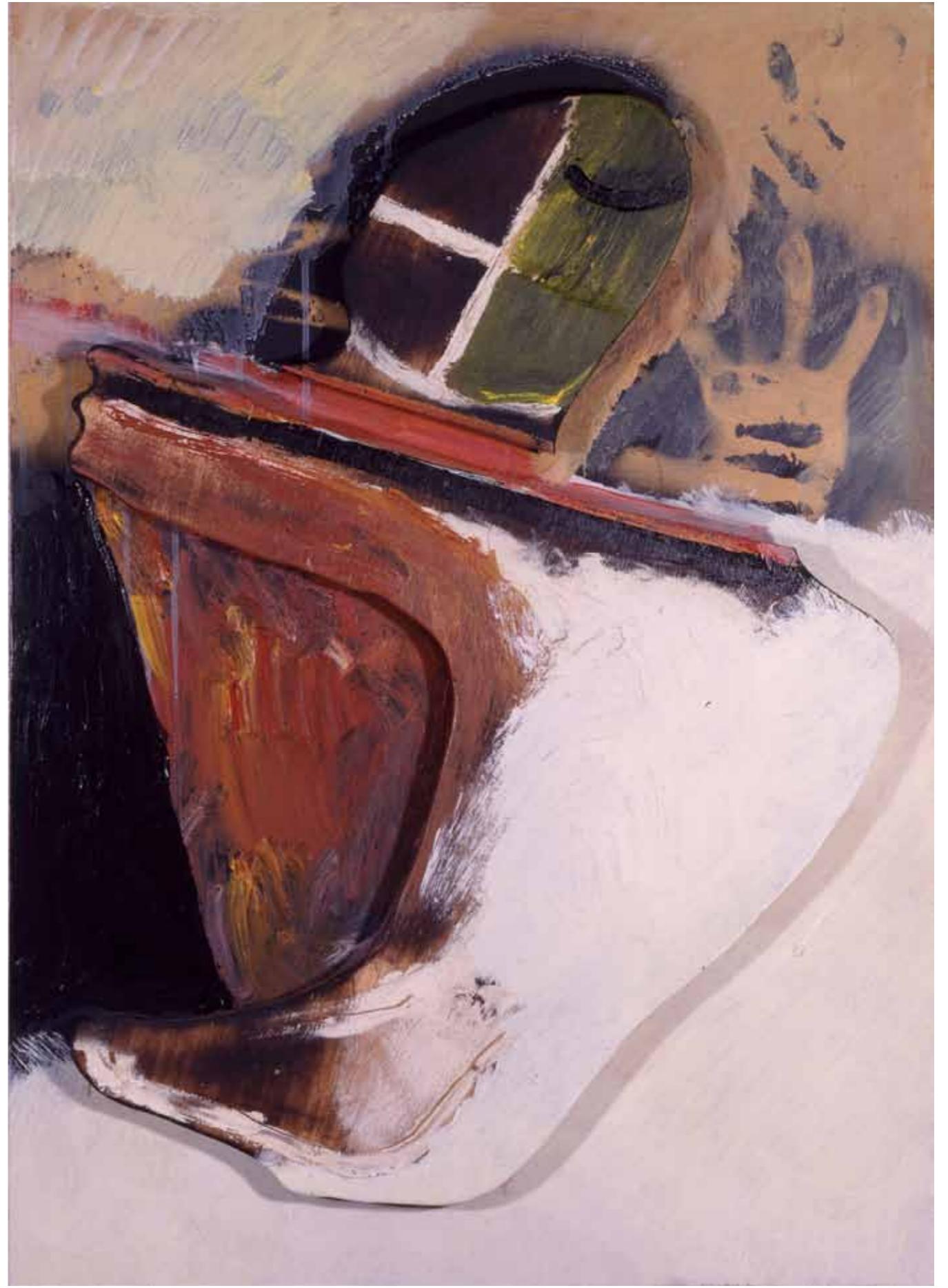
Sobre les decapitacions de Pere IV (XXIII), 1969

Tècnica mixta sobre fusta

61 x 32,5 x 4 cm

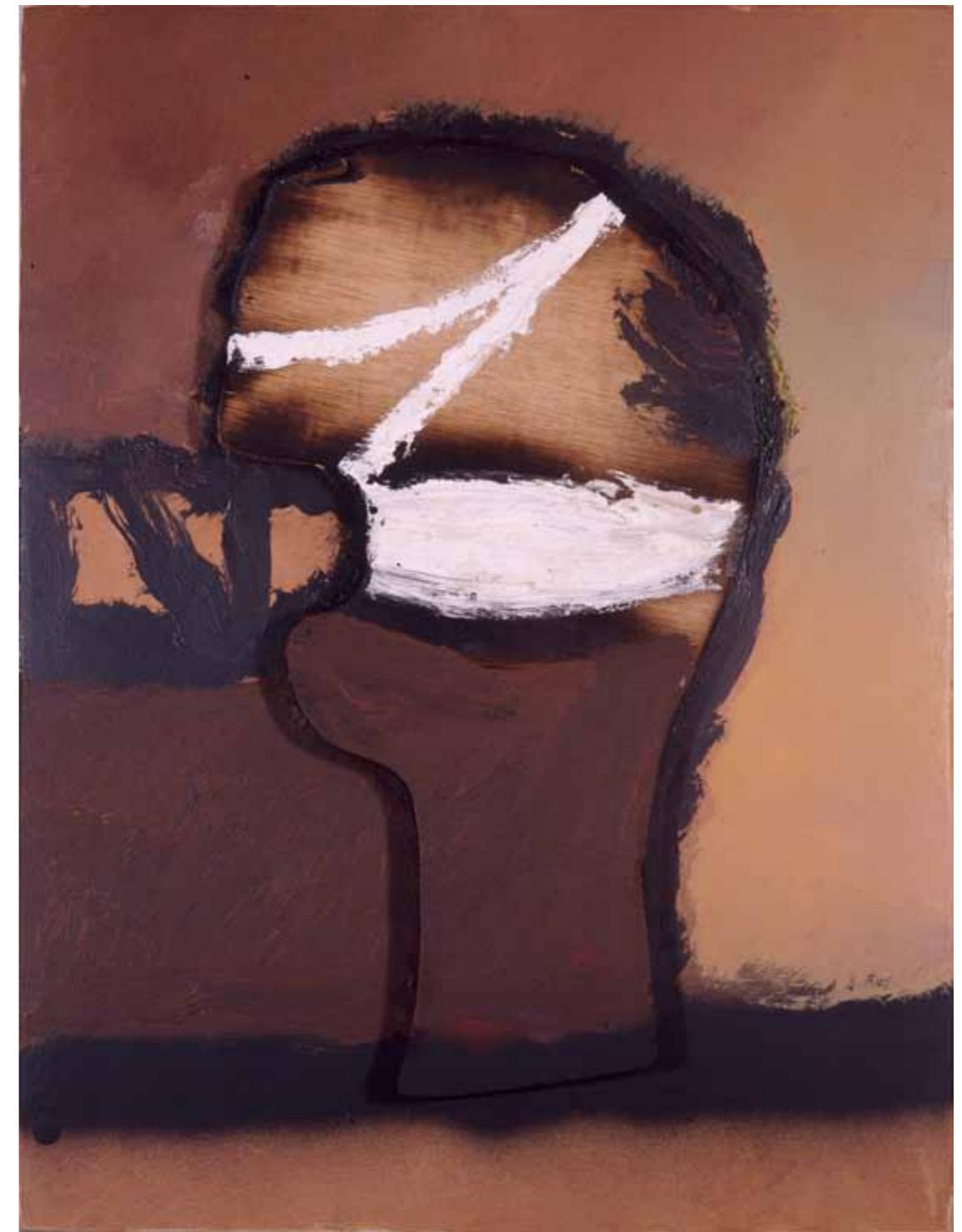
Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Sobre les decapitacions de Pere IV (I), 2000
Tècnica mixta sobre fusta
78,5 x 56,5 x 7,5 cm
Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

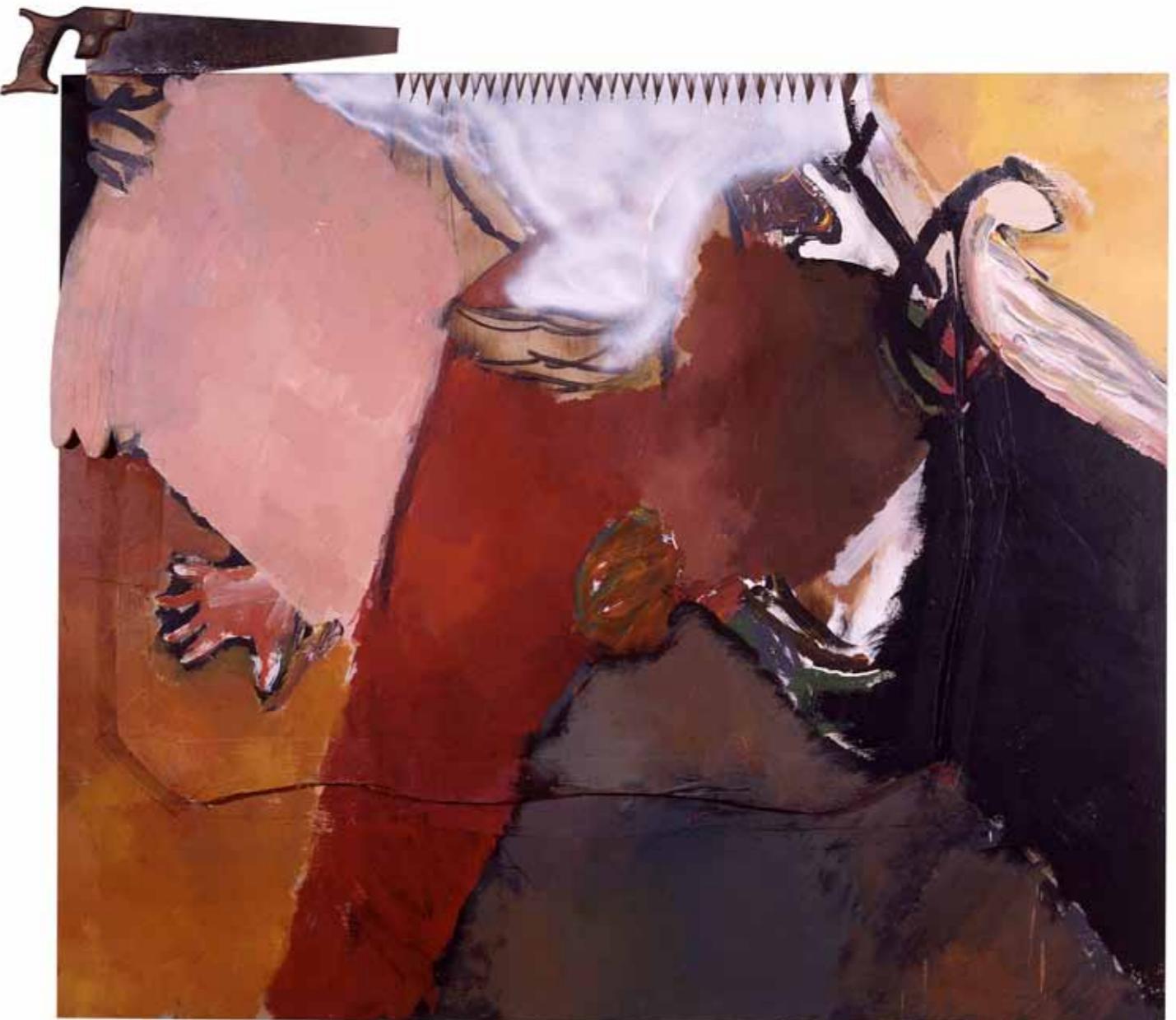
Sobre les decapitacions (IV), 2000
Tècnica mixta sobre fusta
39,5 x 33,5 x 9 cm
Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Sobre les decapitacions de Pere IV (III), 2000
Tècnica mixta sobre fusta
49,5 x 37,5 x 7 cm
Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Sobre les decapitacions de Pere IV (V), 2000
Tècnica mixta sobre fusta
92,5 x 43,5 x 7 cm
Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Sobre les decapitacions de Pere IV (VI), 2000
Tècnica mixta sobre fusta
129 x 143,5 x 7 cm
Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Sobre les decapitacions de Pere IV (VII), 2000

Tècnica mixta sobre fusta

43 x 121,5 x 7,5 cm

Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Sobre les decapitacions de Pere IV (VIII), 2000

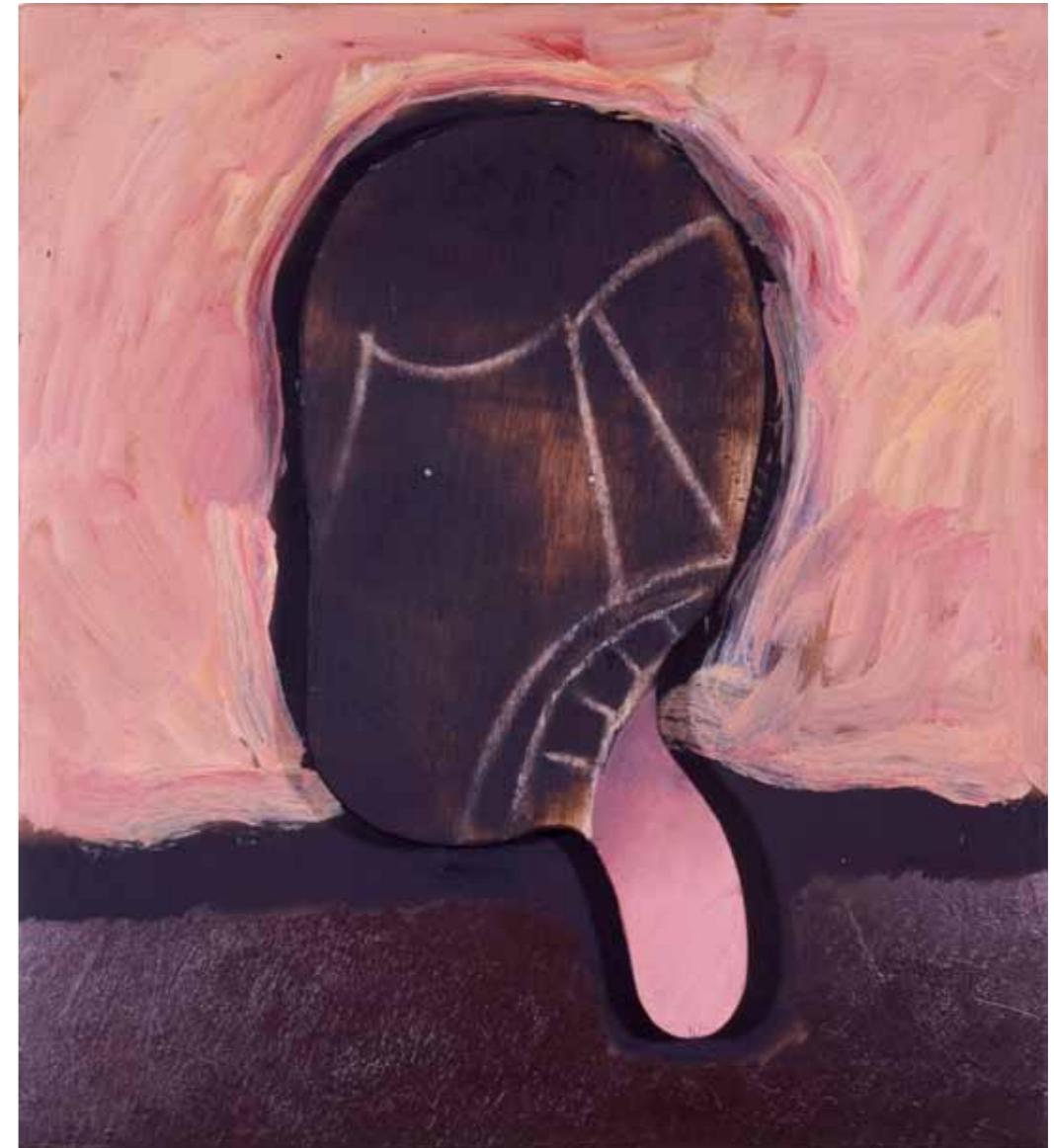
Tècnica mixta sobre fusta

43 x 42,5 x 7,5 cm

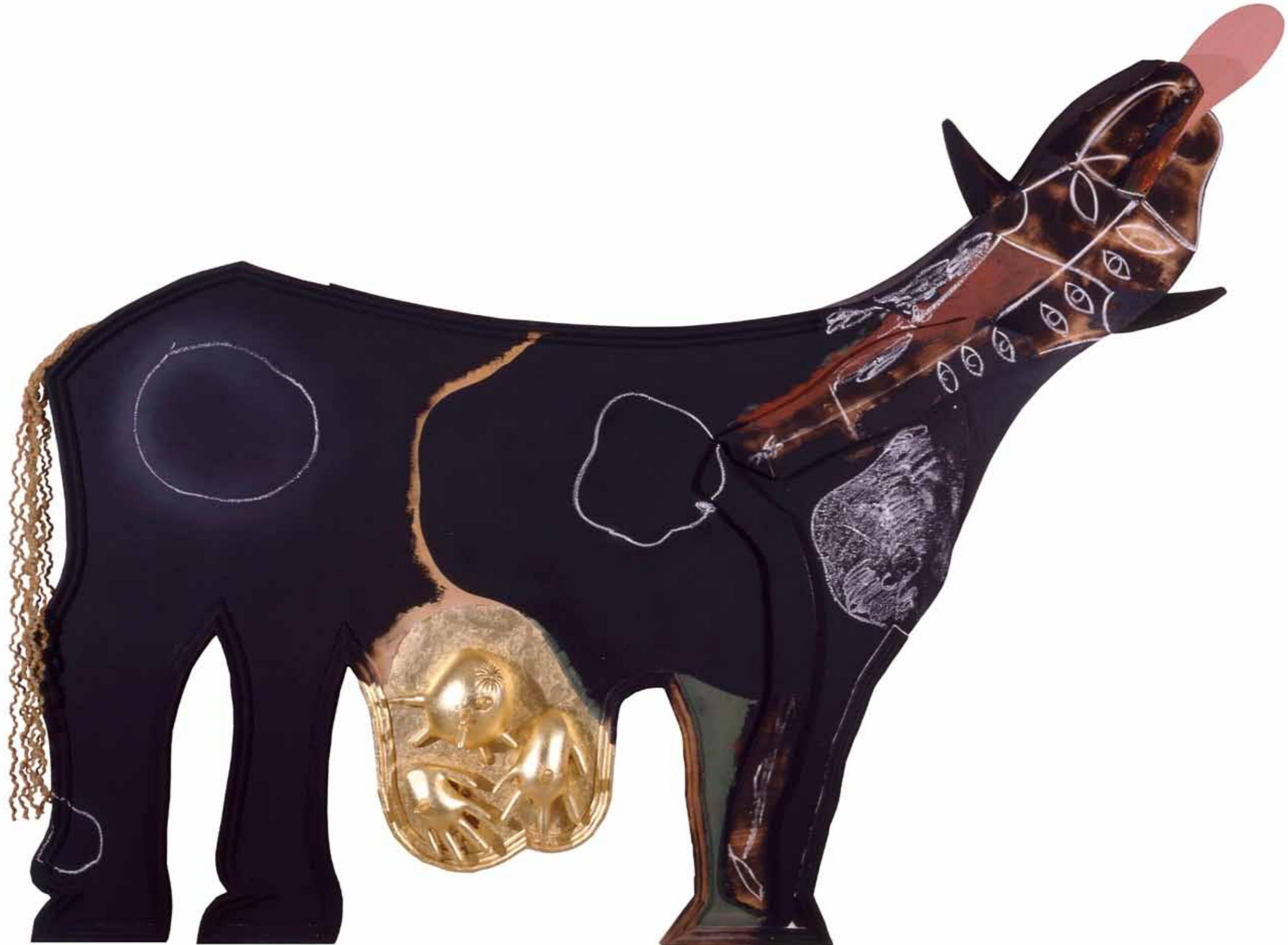
Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Sobre les decapitacions de Pere IV (IX), 2000
Tècnica mixta sobre fusta
122 x 55,5 x 7 cm
Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Sobre les decapitacions de Pere IV (X), 2000
Tècnica mixta sobre fusta
48 x 42,5 x 7,5 cm
Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

La vaca de la mala lllet, 2000

Tècnica mixta sobre fusta

180 x 220 x 18 cm

Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

A Màrius Torres, 1998-2000

Tècnica mixta sobre fusta

244 x 244 cm

Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Ítaca, 2001

Tècnica mixta sobre fusta

244 x 366 cm

Col·lecció Fundació Privada Espai Guinovart

Obra gràfica

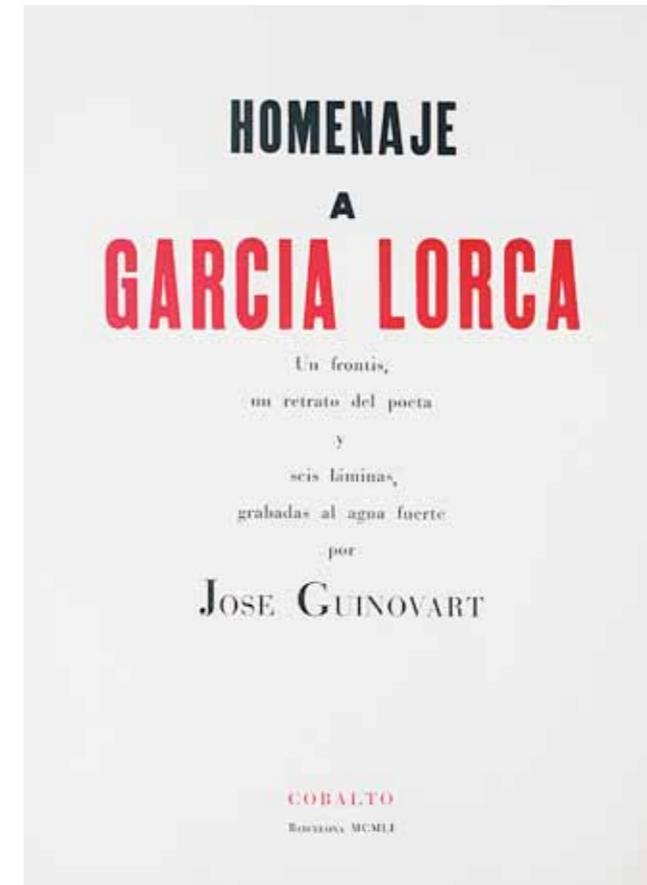
Federico García-Lorca

Homenaje a García-Lorca, 1951

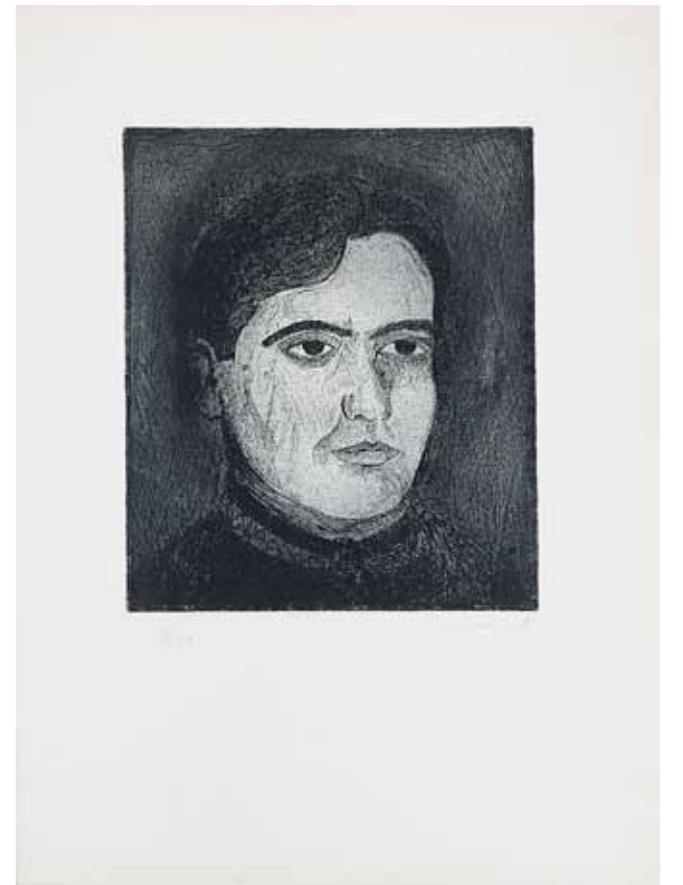
Un retrat del poeta i sis lèmimes gravades a l'aiguafort.
Cobalto, Barcelona.

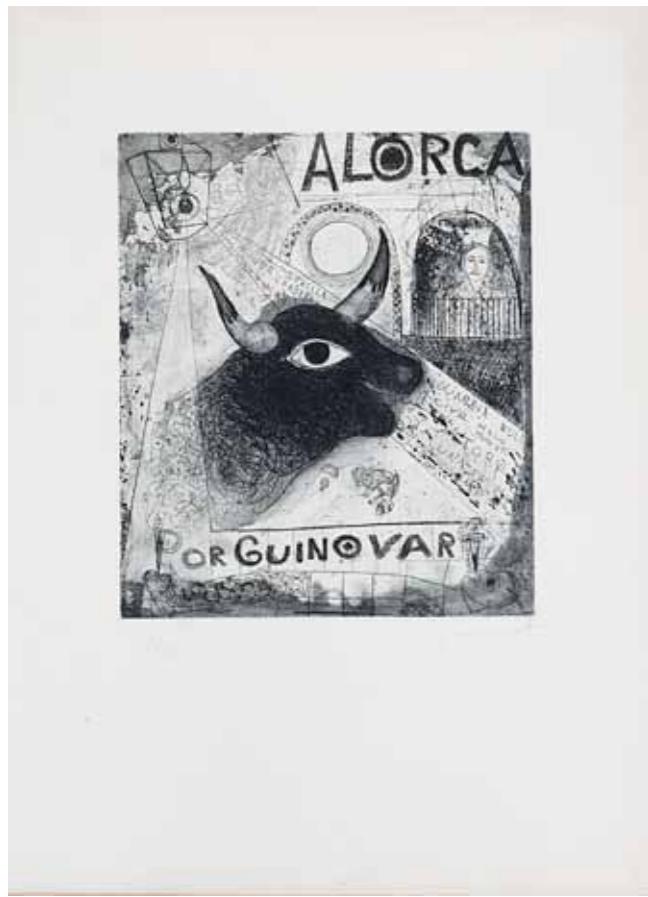
Coberta

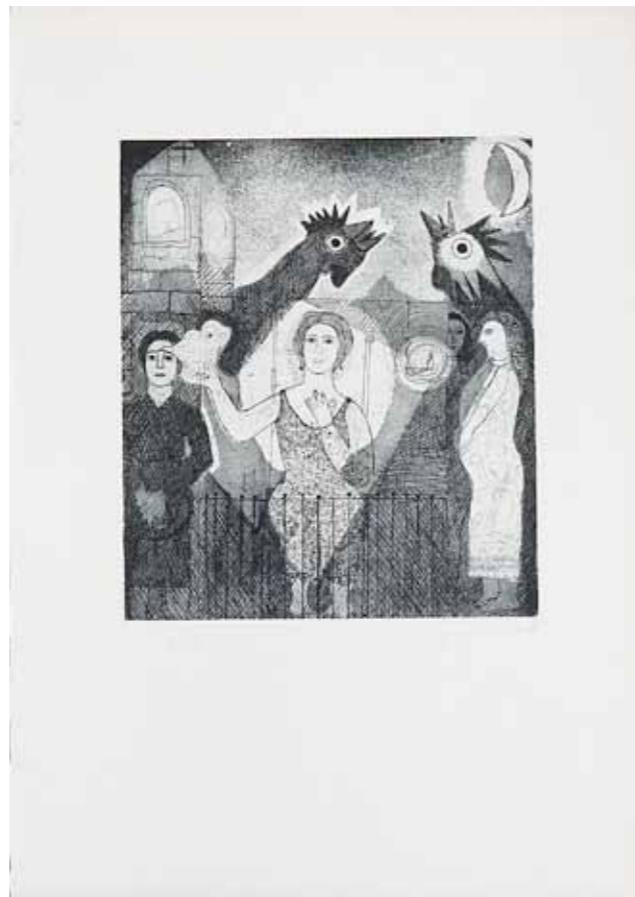
Contracoberta

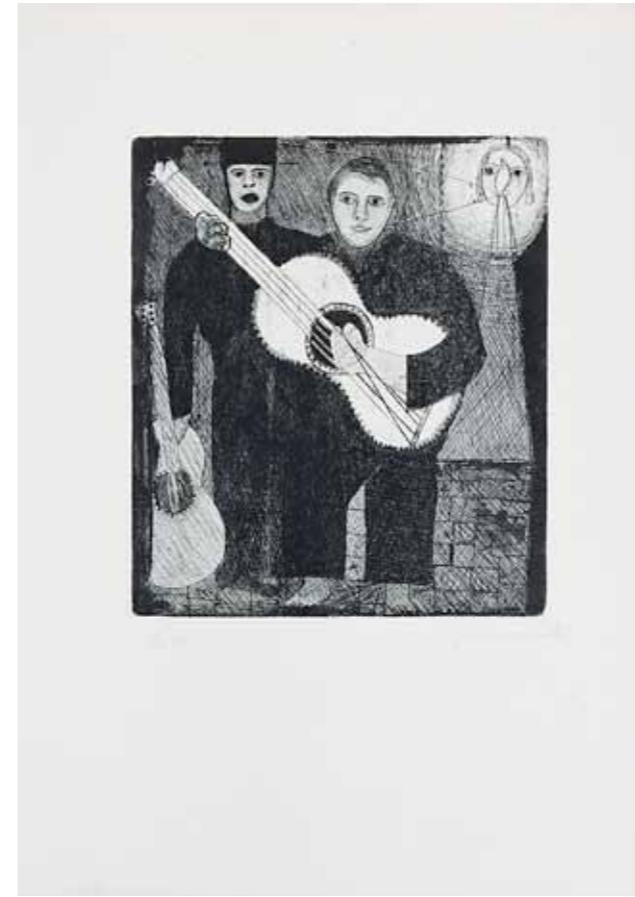
Retrat del poeta

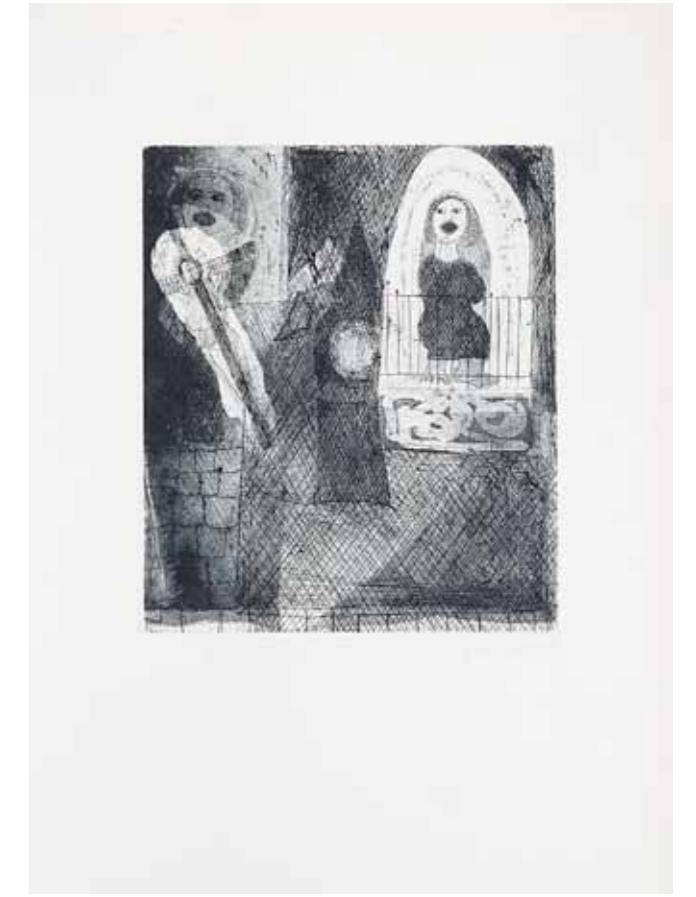
Frontispici

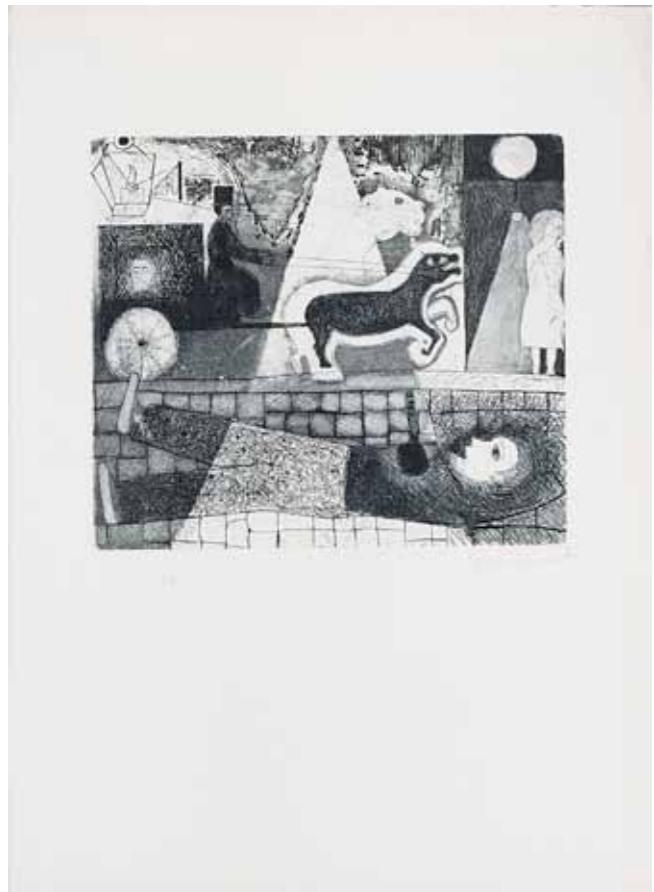
Saeta

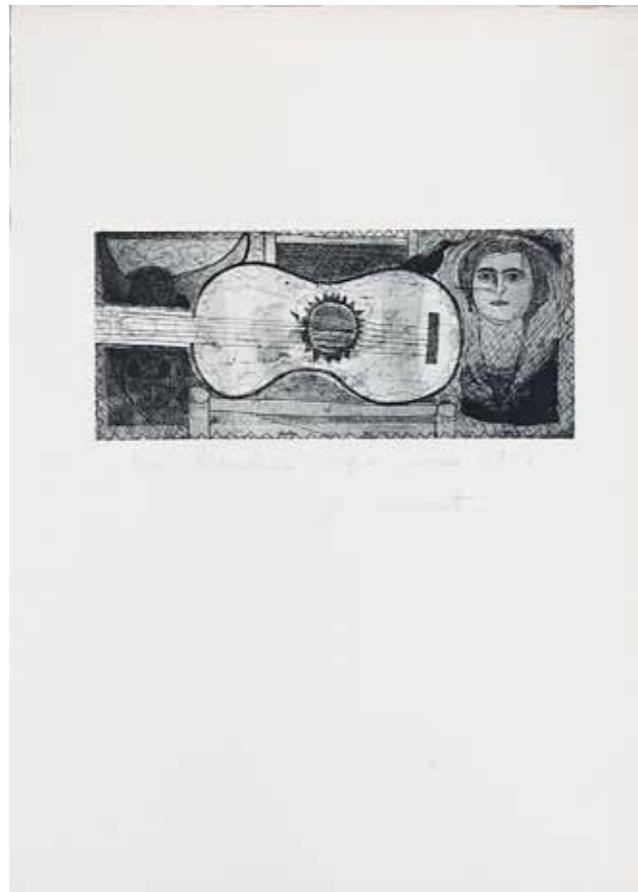
Malagueña

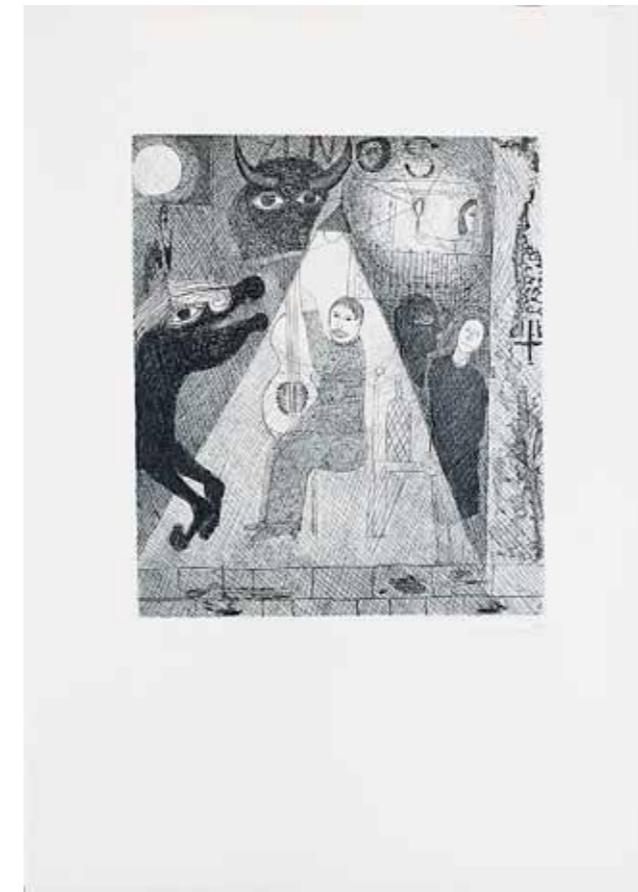
Romance de la pena negra

Sorpresa

La guitarra

Colofó

Federico García Lorca

A García Lorca en un poeta en NY, 1987
Sèrie de 13 gravats il.luminats a mà per l'artista
47 x 49 cm
Edició de 75 exemplars, 10 P.A, 15 H.C
Edicions Polígrafa

Con una cuchara de palo

Para que los cocodrilos duerman en largas filas bajo el amianto de la luna

Es preciso cruzar puentes

A tu violencia granate, sordomudos en la penumbra

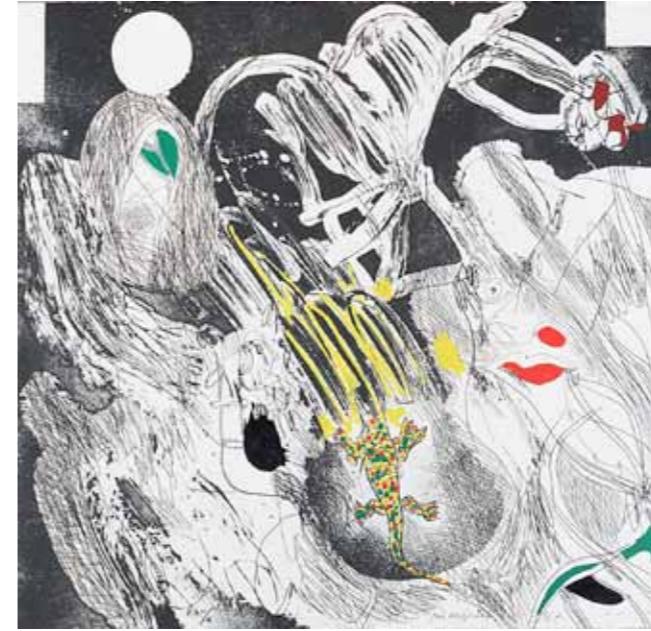
Los mulatos estiraban gomas ansiosos de llegar al tono blanco

Huir por las esquinas y encerrarse en los últimos pisos

Asesinado por el cielo, entre las formas que van hacia la sierpe y las formas que buscan el cristal

A la izquierda, a la derecha, por el sur y por el norte, se levanta el muro imposible

La sangre no tiene puertas en vuestra noche boca arriba

Jamás sierpe, ni cebra, ni mula palidecieron al morir

Con la ciencia del tronco y el rastro llenan de nervios luminosos la arcilla

Yo estaba en la terraza luchando con la luna

A García Lorca en un poeta en NY, 1987
Sèrie de 2 gravats il.luminats a mà per l'artista
130 x 96 cm
Edició de 50 exemplars, 10 P.A, 10 H.C
Edicions Polígrafa

Enjambres de ventanas acribillaban un muslo de la noche

Me llega tu rumor altravesando troncos y ascensores

Un viento sur que lleva colmillos, girasoles y alfabetos

Seis poemas galegos, 1998

Gravat calcogràfic il·luminat a mà per l'artista
Edició de 99 llibres d'artista numerats i 30 suites
numerades
Mides paper: 76 x 49 cm, mides planxa 62,5 x 32,5 cm
Edicions Raiña Lupa, París

Canzón de cuna para Rosalía Castro, morta

Cántiga do neno da tenda

Noiturnio do adolescente morto

Danza da lúa en Santiago

Romaxe de nosa señora da barca

Madrigal à cibdá de Santiago

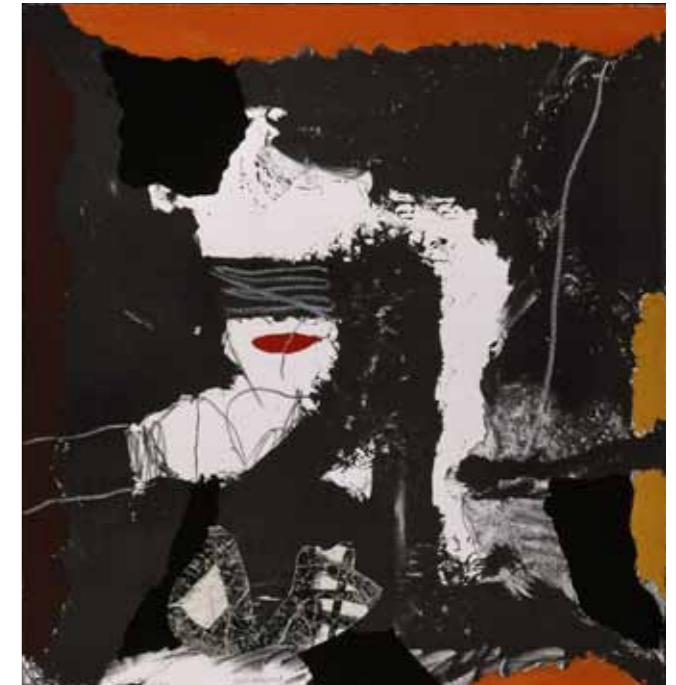
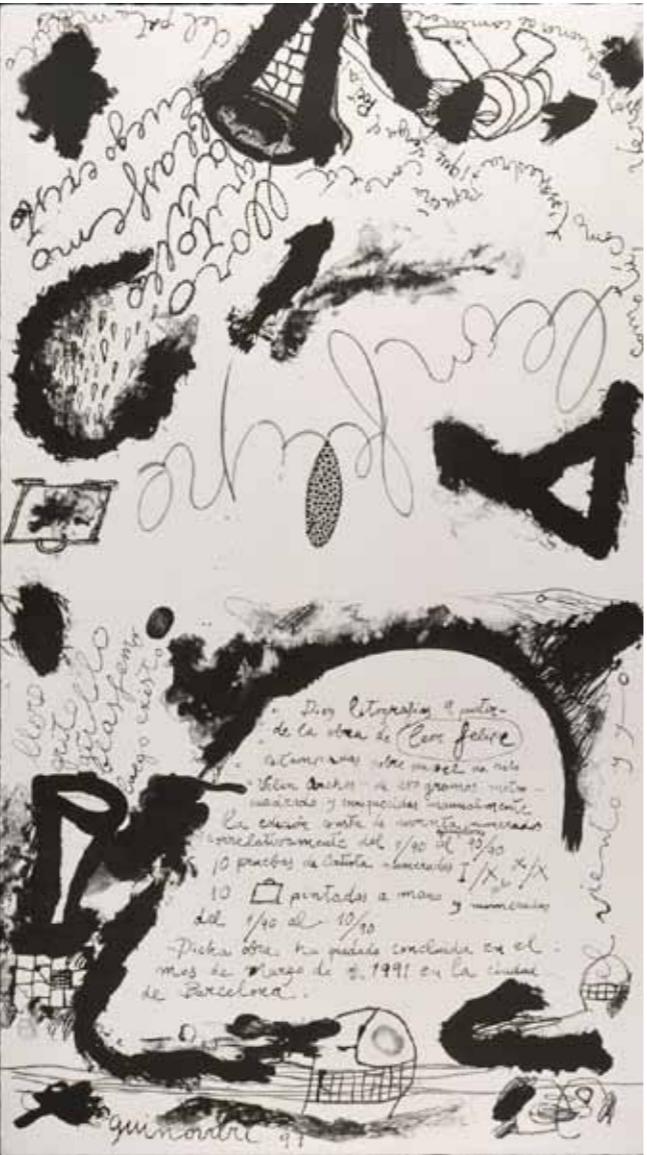
León Felipe

Homenatge a León Felipe, 1993

Litografies il·luminades a mà per l'artista

47 x 50 cm

Edició de 50 exemplars en numeració romana

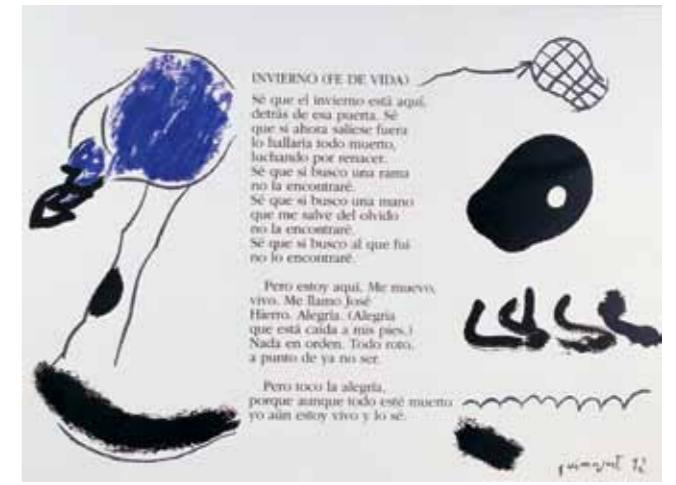
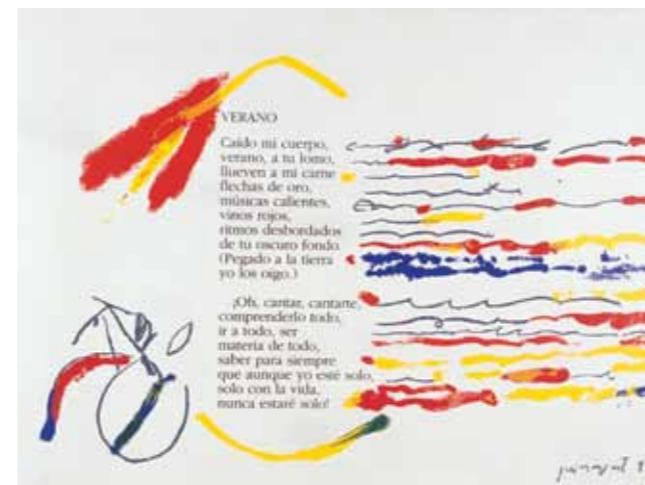
José Hierro

Las 4 estaciones, 1992

Serigrafies amb un poema de José Hierro i enriquides a mà per Guinovart

56 x 76 cm

Edició de 99 carpetes numerades en aràbics i 25 suites numerades

Las 4 estaciones, 1992

Gravats calcogràfics il·luminats a mà per l'artista
70 X 100 cm, suite
Edició de 99 carpetes numerades en aràbics i 25
suites numerades

Primavera

Tardor

Estiu

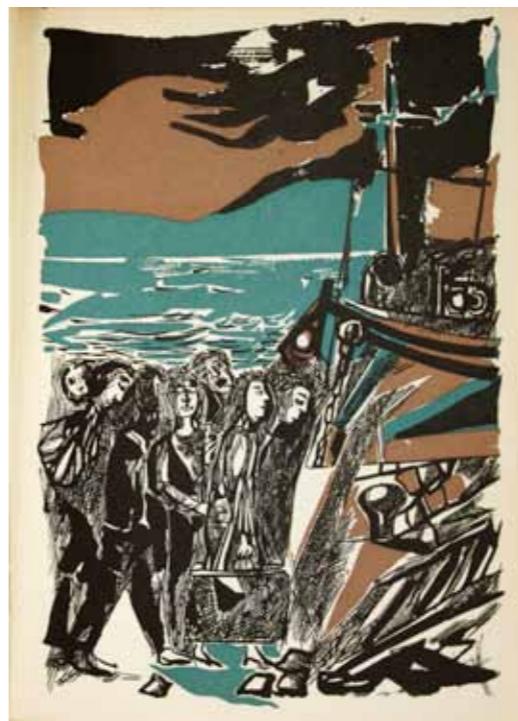
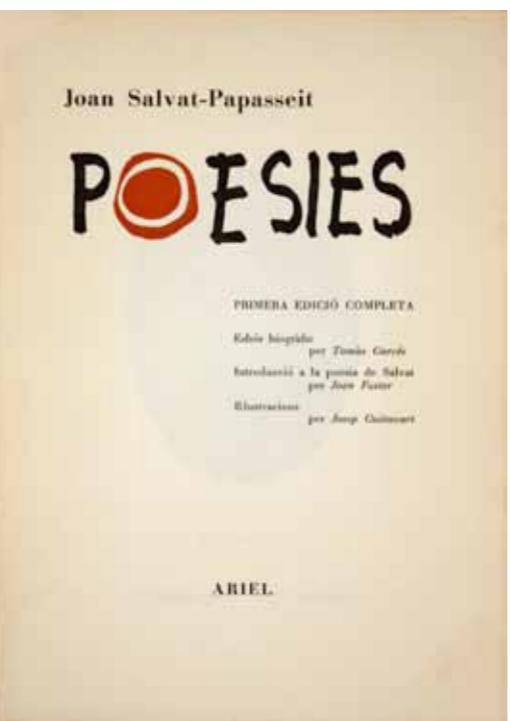
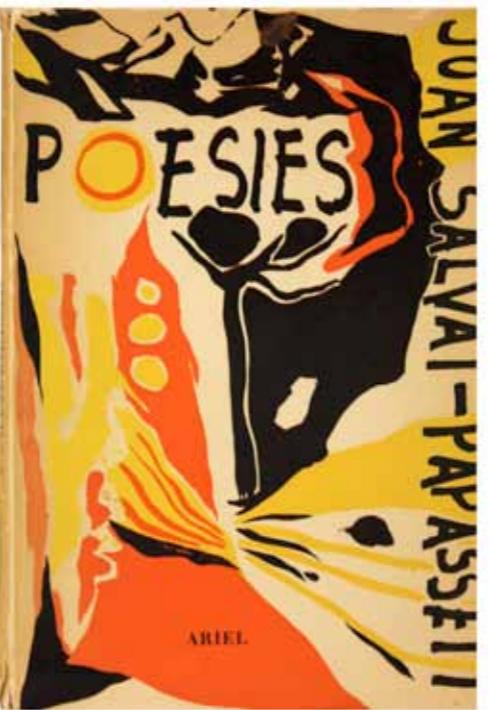
Hivern

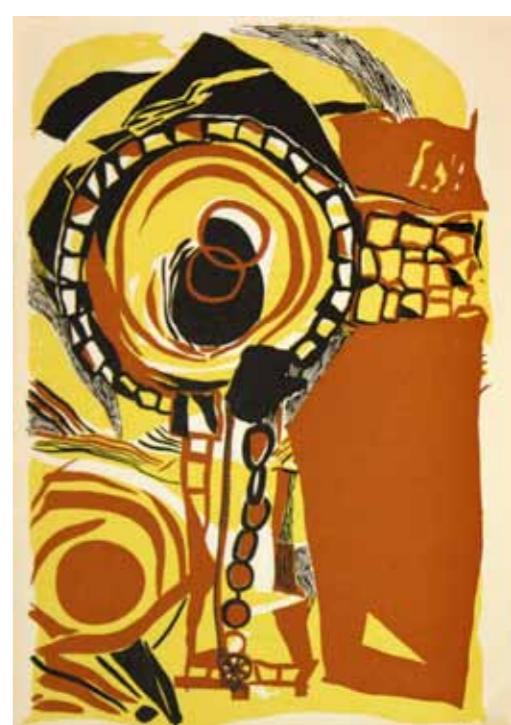
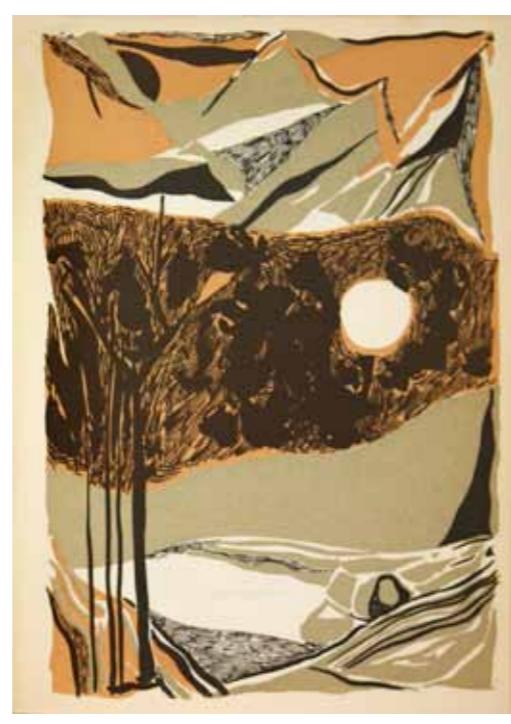
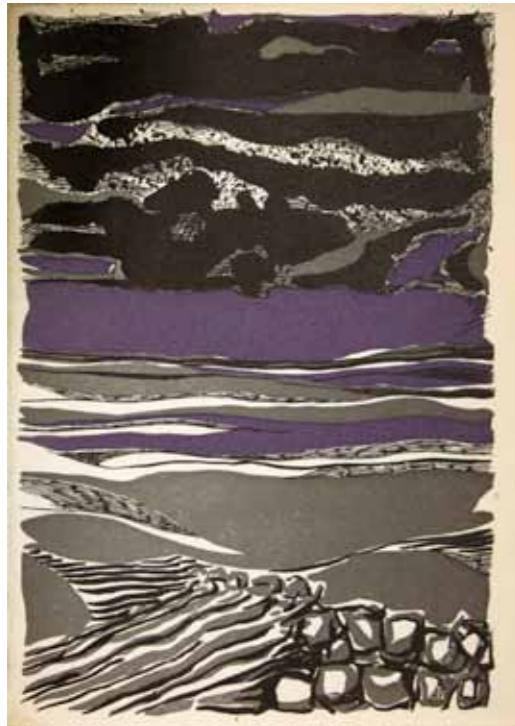

**Llibres. Llibres d'artista.
Cobertes, cartells
i altres il·lustracions**

Joan Salvat-Papasseit

Salvat-Papasseit, Joan, **Poesies**
Josep Guinovart (Il·lustració coberta)
Ariel, Barcelona 1962

Bosch, Magda. **Tres i no res**. Guinovart (il.lustracions i serigrafies) Javier Cebrián, Cuenca (estampació) Madrid: Edicions José Esteban/Editorial Antojos. Séptima entrega. 1984.

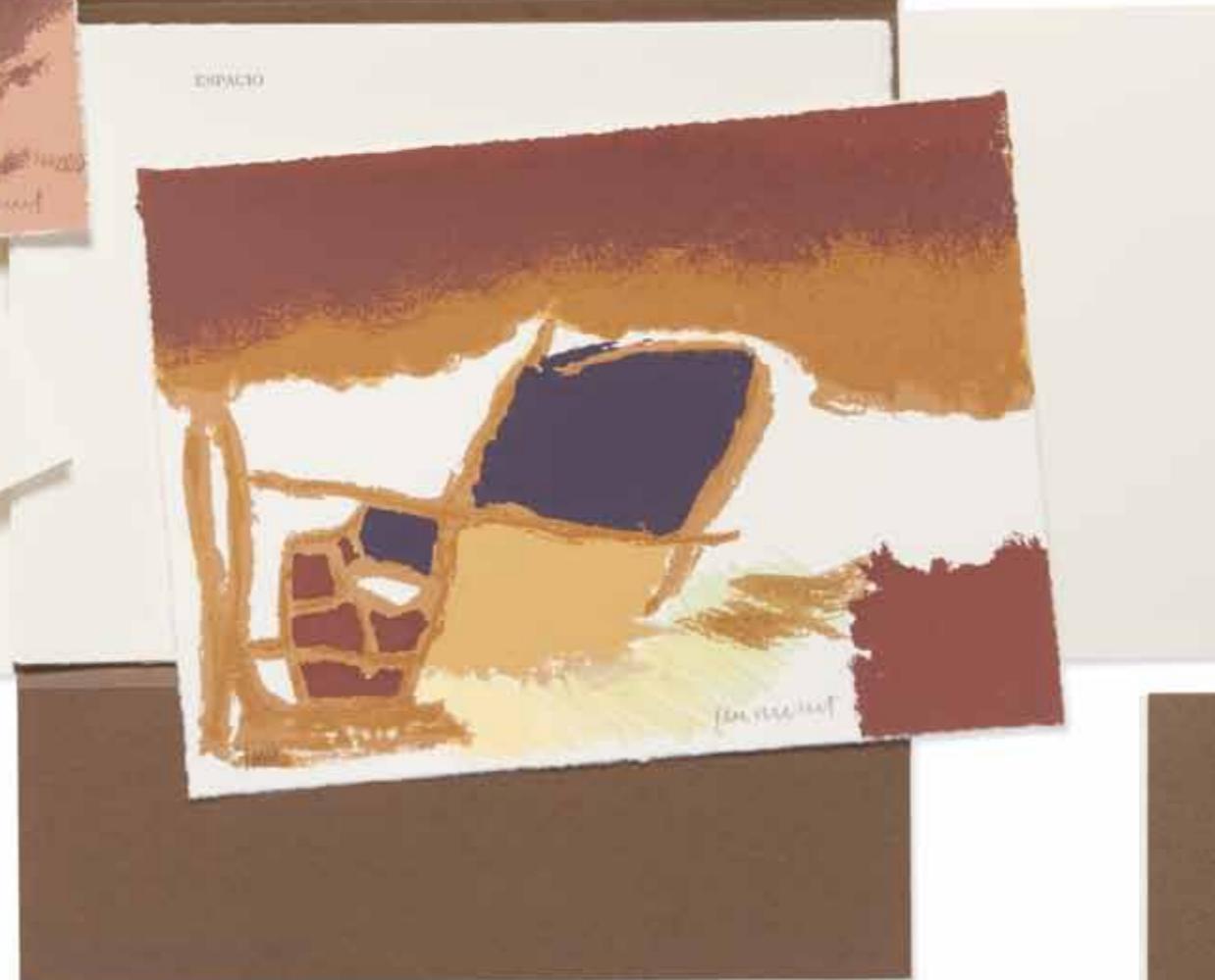

ALGORITMOS

Este algoritmo sobre
que desarrollan sus ideas
cuando dentro convive
salvajeza y ordenación,
muestra la evolución, desarrollo
y crecimiento del poeta.
En la obra Pintura abstracta
el artista introduce ideas
y sentimientos en el espacio.

A. Josep Guinovart

Algoritmos
ordenación
salvajeza
crecimiento
desarrollo
poeta
pintura abstracta

MUÑOZ, Miguel Ángel. **Ultramar**. GUINOVART
(serigrafies); Enrique CATTANEO (disseny), raúl JUÁREZ
(impresor) Temixco, Morelos, México: Estudios
Gráficos Cattaneo. Gener 2005.

ULTRAMAR

JOSEP GUINOVART
obra gráfica

MIGUEL ÁNGEL MUÑOZ
poesía

Estudio Gráfico Cattaneo
Temixco, Morelos, México
Enero del 2005

Salvat-Papasseit per Ovidi Montllor

Disc amb il·lustracions de Josep Guinovart.
EDIGSA, Barcelona 1976.

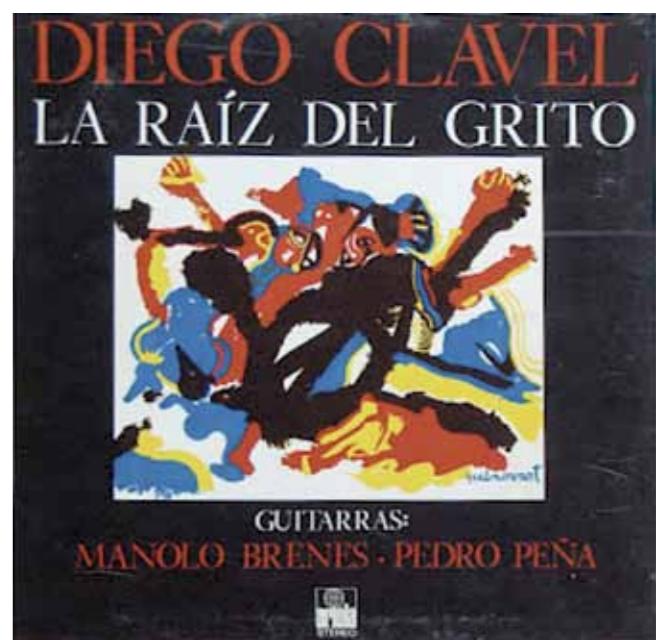
Manuel Gerena. Recopilatori

Josep Guinovart (Il·lustració coberta)
Belter, Barcelona 1972

Diego Clavel. La raíz del grito

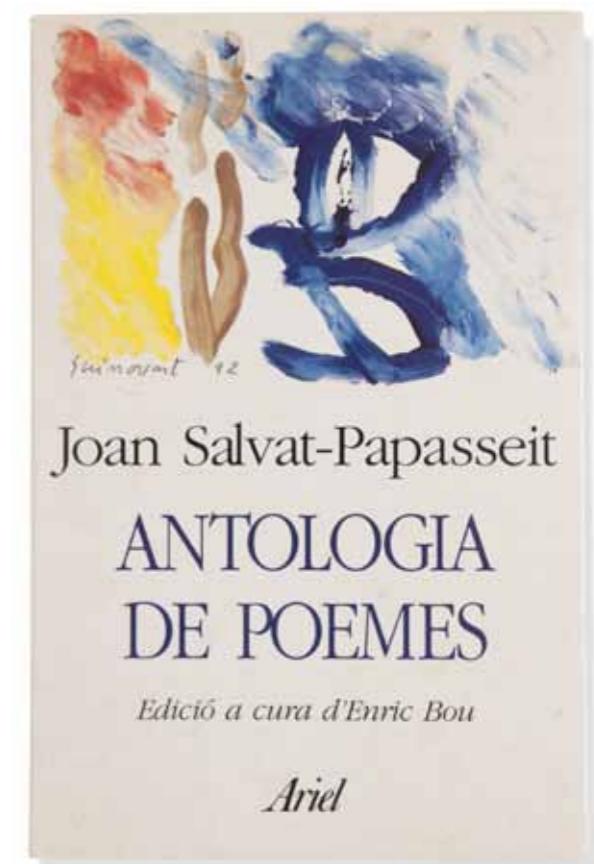
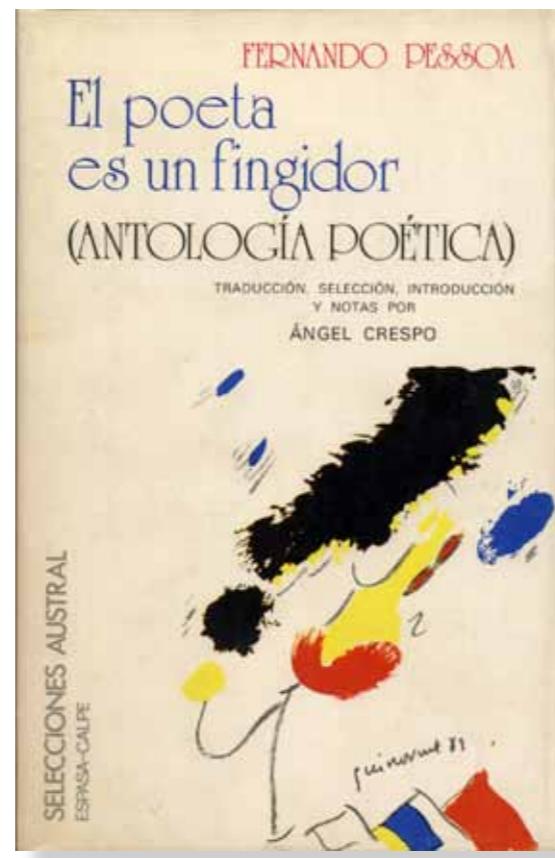
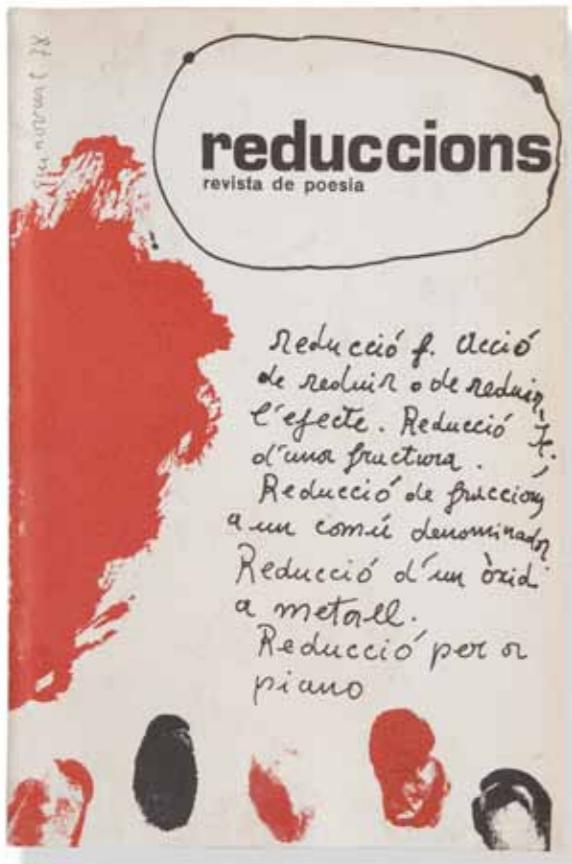
Ariola, Barcelona 1974
Josep Guinovart (Il·lustració coberta)

Paco Ibáñez.

Paco Ibáñez canta a José Agustín Goytisolo
Josep Guinovart (Il·lustració coberta)
Universal Music, Spain 2002

Martí Pol, Miquel i Sarrate, Jordi. **Reduccions**. Revista de poesía nº 5 (publicació trimestral). Solà Sala, Lluís (dir) Guinovart, Josep (il·lustració coberta) Vic: Edipoies.1978.

Pessoa, Fernando.
El poeta es un fingidor (Antología poética). Josep Guinovart (il·lustració coberta) Traducció, selecció, introducció i notes per Ángel Crespo. Madrid: Editorial Espasa-Calpe 1982.

El Price dels poetes 25 anys
[catàleg esdeveniment] Guinovart, Josep (il·lustracions). Barcelona: Ajuntament de Barcelona, regidòria d'edicions i Publicacions. Plau de la Música catalana. 26 abril 1995.

Salvat-Papasseit, Joan. **Antología de Poemes**. Enric Bou (ed.). Jospe Guinovart (il·lustració coberta) Barcelona: Editorial Ariel. Setembre 1992.

cartells

9 decapitacions, al marge de poemes de Pere

Quart, 1970

47 x 33 cm

Primeres mostres d'una pròxima edició il·lustrada.

Anthropos

Ja heu llegit les POESIES de Salvat Papasseit?,

dècada dels 60

49 x 33 cm

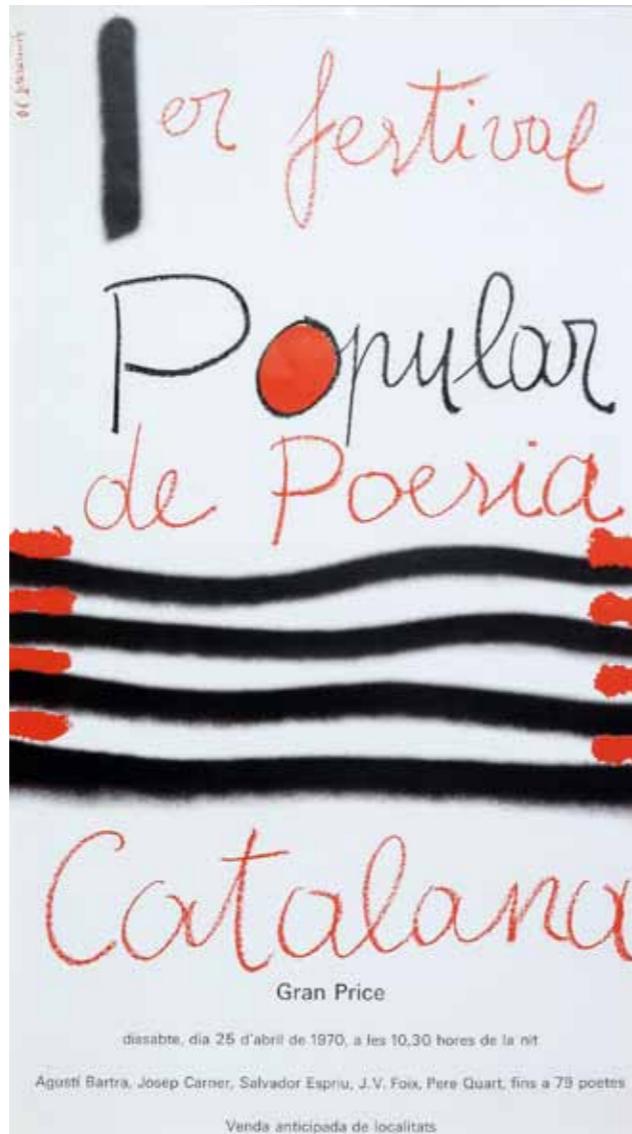

ja heu llegit
les POESIES
de salvat-papasseit?

1er Festival Popular de Poesia catalana (Gran Price), 1970

68,5 x 39 cm

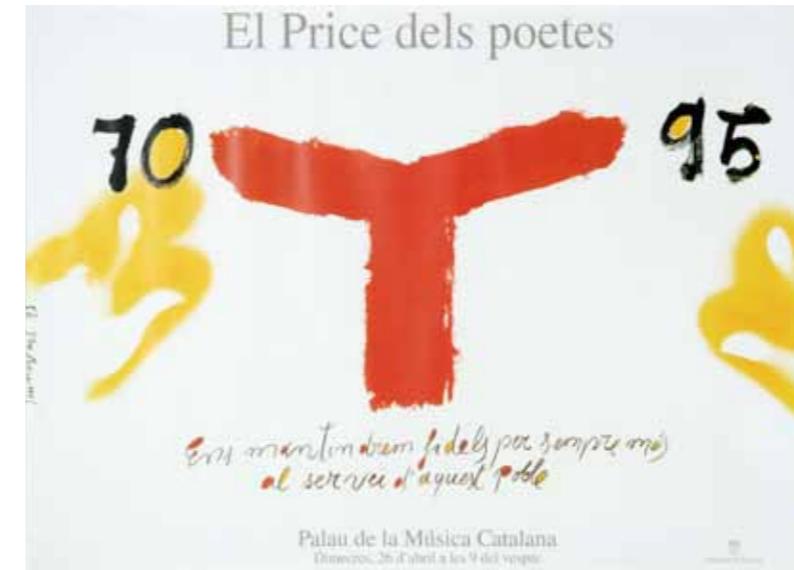
Cartell creat amb motiu del 1er Festival de Poesia catalana que va tenir lloc a Barcelona

El Price dels poetes 70-95, 1995

70 x 95 cm

Cartell creat amb motiu de la commemoració dels 25 anys del Price dels poetes que tingué lloc al Palau de la Música de Barcelona

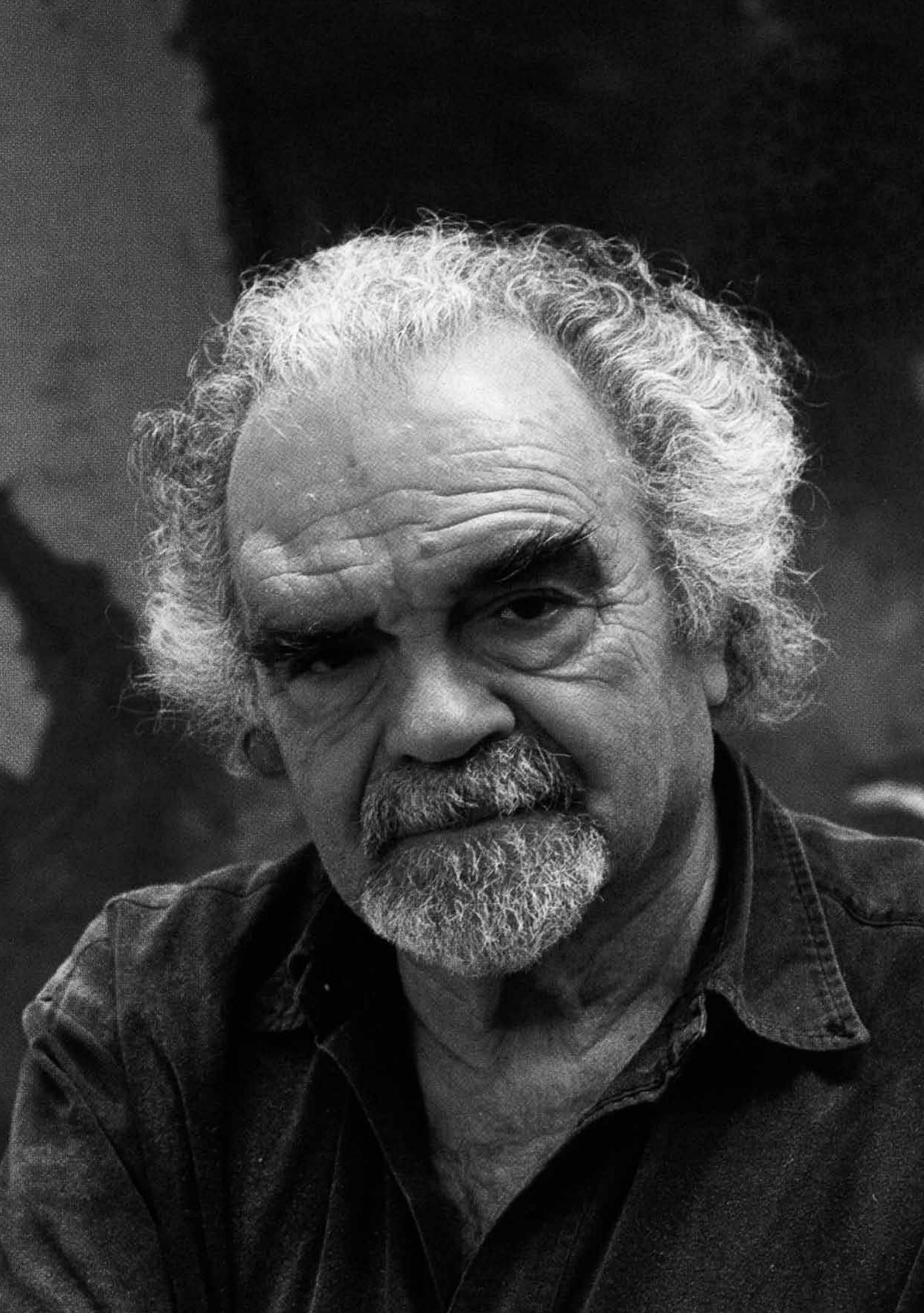
Trobada amb els poetes de l'exili i de la llibertat,

1977

69 x 49 cm

Cartell creat amb motiu de la trobada amb els poetes a l'exili que tingué lloc a Barcelona

Poèmes

ESCOLTEU, GUINOVART

Pere Quart

No tot és pols encara,
que els fusters i els paletes
treballen per nosaltres
en matèries inertes,
i mentrestant repensen
llurs senzilles incògnites
de marits, pares, gendres.
O canten àries de sarsuela!
(I dic: encara gràcies!)

No tot és cendra encara,
que els pintors- els superflus-,
amb posat d'exorcistes,
se senyen i es persignen
- per ells i per nosaltres-
en matèries inertes,
sense fums de poeta.

Artesans solidaris,
campiran de brutícia
les consciències guerxes,
les panxes sobreeixides
(si més no, camarades!)
Mentre botzinen jazz legítim!

Inquietud artística. Vic, gener, 1965

MATERIA

Blas de Otero

Guinovart

UN hombre está mirando, palpando, rebuscando materiales,
un ancho pedazo de uralita, un grueso clavo roñoso, una
cinta en la cintura de una niña,
un golpe de martillo,
así como suena: un MARTILLO,
los va arrastrando hacia su estudio aledaño a la costa brava,
de pronto, brota el brochazo rotundo,
se alargan, doblan las líneas, la composición
se coloca en su lugar,
dibuja palabras, sílabas: PO-E-TA OPERACIÓN-RETORNO
(retorno adónde, de quién, para qué),
el color aparece como una moneda antigua,
trozos trizados de picasso trenzan, destruyen la tragedia,
para qué recordar, estamos
en mil novecientos setenta, tan largos años de un gran
lienzo cuarteado,
la materia crepita, restituye al hombre su camino pedregoso,
silban súbitamente misiles de uno y otro lado,
las grandes empresas anuncian el consumo de la sociedad
consumiéndose a sí misma,
el hombre mira, palpa, intenta avanzar hacia la costa
donde las olas se alzan y revuelven como brochazos grises,
encarnados, rotos.

Madrid, 1970

Miradas, Saragossa: Ed. Jaralambre, 1970

EN EL DESIERTO CLAMAN

J. L. Giménez-Frontín

*A Josep Guinovart con una rosa
del desierto en las manos*

En el desierto claman
vacíos de palabras
con que nombrar la calma,
las arenas sin nombre,
la helada luz del alba
o el rumor de las rosas
de crujiente materia
cristalizada al alba
sin aliento ni voz.

Cada grano de arena,
cada olvidado muerto,
cada constelación
cada océano, duna
o avalancha de muertos,
con todos los instantes
al alba congelados
como rosas perfectas
que no se musitarán.

¿Por qué el clamor no alcanza
a musitar el nombre,
uno a uno, de todos
los más queridos muertos
- granos yertos de arena
aventados al alba
del desierto en que claman,
vacíos de palabras,
sosegados, sin voz?
¿Qué claman en desierto?

¿Qué no nombrado nombre
que acaricie o escupa
por sobre el mar de dunas
el nombre de los muertos?
¡Algo que sea, exista
y dé justo sentido
a los hombres que fueron!

La gloria del instante
que los vivificó,
antes de que uno a uno
y todos devinieran
mineral desolado,
arenas inasibles,
alba fría de muertos.

¡Los instantes, no el nombre!

Los que dieron sentido
en el gozo más ciego
al magma donde yacen
de regreso al origen
que no se mustiará
ni será recordado.

Los instantes vividos
en olvido perfecto.

Rosas de piedra viva,
inextinguibles llamas
en las fosas del tiempo,
los instantes que aún claman.

Que no muera ese instante
Barcelona: Lumen, 1993

A JOSEP GUINOVART

José Corredor-Matheos

Sale la vida a borbotones,
mezclada con cristales
y con ramas
arrancadas del árbol
perdido de la infancia.
Tu último designio
es descubrir
lo que tiene la vida
de carne temblorosa
y explosiva.
Por esto vas volcando
tus ansias de vivir
en un plato con ojos
encendidos,
descontento de todo,
de cómo va pudriéndose
de amor y odio el mundo.
mientras sigues pintándolo
con los colores puros
de la sangre
disuelta en tu paleta.

Al tren, de Barcelona a Vézières
18 de noviembre de 1999

Del *Llibre Il·lustrat* al *Llibre Art* en la creació artística de Guinovart

María José Botero i Eva Figueras

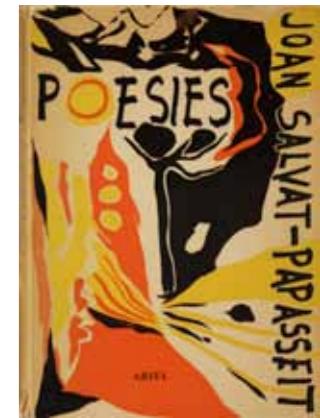

Figura 1. *Homenaje a García Lorca* (1951). Editorial Cobalto, Barcelona. Edició de 25 exemplars numerats i signats. Coberta estampada a mà per René Metras.

Josep Guinovart (Barcelona, 1927-2007), exponent de la «segona avantguarda catalana» i artista polifacètic emmarcat dins l'informalisme abstracte, va passar del realisme màgic, a final dels anys quaranta, al neorealisme, on va abandonar la representació i va incorporar l'objecte per donar expressió a la seva obra. En cap moment no s'allunya de la realitat, atès que la realitat construeix la seva estètica (Mercadé, 2008: 30). Durant la seva extensa trajectòria artística treca sempre els límits entre art i vida, i cada etapa serveix per enriquir la següent. Guinovart sorgeix d'un ambient menestral i el seu auto didactisme neix «no des de l'angoixa existencial sinó des de la vivència pròpia» (Miralles, 1989). La seva vocació per allò popular i la seva sensibilitat el van portar a desenvolupar una gran afició per la música popular (jazz, blues i *canto jondo*) i la poesia. I és a partir de l'obra de García Lorca que Guinovart descobreix la força de la imatge i del llenguatge poètic. Lorca «li servia com a intermediari d'allò popular. Allò popular com a realitat genuïna» (Corredor-Matheos, 1981).

Des d'aleshores, el seu gust per la poesia augmenta i es converteix en tema recorrent de la seva obra amb una llarga llista de poetes, entre els quals hi ha, a més de García Lorca, Miguel Hernández, Joan Salvat-Papasseit, Salvador Espriu, León Felipe, José Hierro, Maragall, Pere Quart i Antonio Machado. Tanmateix, són tantes i tan diverses les seves lectures poètiques que és impossible d'enumerar-les totes aquí.

El 1951 Santos Torroella convida Guinovart a il·lustrar, per a l'Editorial Cobalto, *Homenaje a García Lorca* (figura 1). Es tracta del seu primer *Llibre Il·lustrat*, òpera prima en què empra la poesia com a material de construcció visual. S'hi inclou un frontis, un retrat del poeta, sis aiguaforts i un colofó, tots ells corresponents a un figurativisme ingenu i màgic. Aquest llibre-carpeta, d'una sensibilitat extraordinària i impregnat de populisme i sentiment *jondo*, recull elements de l'espectacle taurí, sensual i dramàtic, i la seva guitarra flamenca transmet «la mateixa passió que desprèn l'anima del cantant» (Guinovart, 2009).

Un altre autor decisiu de l'obra de Guinovart és Joan Salvat-Papasseit (1894-1924). La lírica avantguardista i popular de Salvat-Papasseit enllaçava amb la visió humanista i el compromís social de Guinovart. Les il·lustracions per a l'edició de l'obra poètica de Salvat-Papasseit van ser emblemàtiques per a la resistència cultural del catalanisme progressista del moment (Guerrero, 2010). Els tretze linogravats a *Poesies* (figura 2) no es limiten a il·lustrar els continguts literaris, sinó que incideixen sobre els textos i en segueixen les pautes tot accentuant el discurs: adverteixen de l'expressivitat, del joc fantàstic d'imatges, colors i espais, predisposen a la lectura, provoquen silencis o acusen imatges més que suggeridores. Aquesta comunió entre la paraula i la imatge, Guinovart la troba, segons les seves pròpies declaracions, en «la intensitat del gravat, [...] aquesta expressió de supervivència i presència» (Guinovart, 2009: 7). L'obra literària es magnifica i se situa en la més rabiosa actualitat.

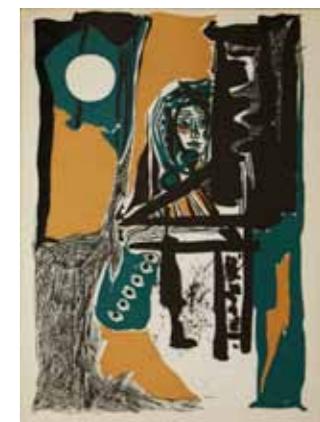

Figura 2. *Poesies* (1962). Poemes de Joan Salvat-Papasseit, introducció de Joan Fuster, il·lustracions de Josep Guinovart. Primera edició completa. Editorial Ariel, Barcelona. 12 làmines interiors i coberta, imprès sobre paper de fil Guarro. Tirada total de 116 exemplars: 100 numerats d'1 a 100, destinats a la venda, i 16 en números romans correlatius per a col·laboradors.

Figura 3. Assaig de cantic en el temple (1971). Versos de Salvador Espriu i il·lustracions de Guinovart, estampat a Filograf-R.G.M. Institute d'Art Gràfic, sota la direcció de Joan Vila Grau.

A part de la lírica lorquiana que inspira la seva joventut, les edicions de llibres de Guinovart s'impregnen de poesia. S'hi produeix un enfrontament de l'imaginari del pintor amb el d'un poeta. Són boniques les imatges d'*Assaig de cantic en el temple* (1971), petit opuscle nadalenc dedicat a commemorar el centenari del naixement d'Enric Prat de la Riba (figura 3).

La carpeta de *Las cuatro estaciones* (1992), realitzades a quatre mans entre Guinovart i el seu amic José Hierro, considerat un dels grans poetes contemporanis de parla hispana pertanyent a la primera generació de la postguerra dins de l'anomenada poesia desarrelada o existencial, és un treball sensible que aconsegueix complicitats irrepetibles. Guinovart no es limita a elaborar estampes complementàries al text sinó que també incideix sobre el poema amb el seu grafisme (figura 4).

Figura 4. Las cuatro estaciones (1992). La carpeta inclou un aiguafort i una serigrafia per a cada estació de l'any, totes dues il·luminades a mà. Edició de 99 exemplars, 10 P.A. i 25 suites. Aiguaforts estampats per Ramón Báguena i serigrafies estampades per Àngel López.

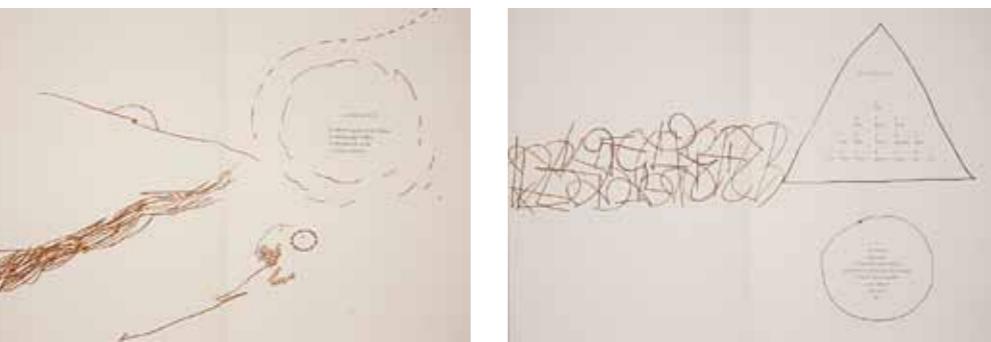

Figura 5. Del Tres i no Res (1984). 115 exemplars numerats. Conté 12 serigrafies originals de Josep Guinovart, estampades a Cuenca per Javier Cebríán, i text original de Magda Bosch, imprès sobre paper Guarro als tallers d'Artes Gráficas Caraló, el 27 de juliol de 1984. Edicions José Esteban (Antojos). Mida de la caixa: alçària 33,3 x 24 d'amplària x 3,5 gruix.

Aquest grafisme de caràcter espontani i desenfadat, que incorpora el text en una imatge lúdica, el trobem també a *Del Tres i no Res* (1984), una obra elaborada conjuntament amb Magda Bosch (figura 5).

Guinovart va trobar al gravat calcogràfic una font d'expressió riquíssima. Segons l'artista:

Intento vivir el gravat des de dins, des del material, amb un diáleg coherent al seu llenguatge. Gravar es esgarrapar, expressió, desig, sorpresa, sempre a l'esguard de la darrera paraula, que la donarà el tòrcul [...]. El gravat es una moneda: la cara et dóna la il·lusió; la creu, màgia i misteri (Guinovart, 2009: 7).

Aquest joc d'al·lusions, signes i gestos, d'una forta càrrega expressiva i ritmes contundents, generen un cosmos molt característic de l'artista que no acaba en la creació de la matriu sinó en l'enriquiment manual de l'estampa. A *Seis poemas galegos* (1998), la conjunció dels poemes de Lorca i els sis aiguaforts del pintor s'obren davant l'espectador en forma de tríptic, desplegant tota la seva força i esplendor. Com mogut per la força poètica i el seu transfons humà, i mitjançant un perfecte equilibri entre contingut i forma, la seva expressió gràfica va més enllà de la metàfora evocadora del poeta, i el seu llenguatge pictòric s'impregna de lirisme (figura 6).

Figura 6. Seis poemas galegos (1998). Éditions Raiña Lupa, París. Edició de 99 exemplars (90 numerats i 9 reservats per a col·laboradors i la Biblioteca Nacional de França), aiguaforts estampats per Martí Guinovart a Barcelona i els textos impresos per Francis Mérat a París. Més una tirada de 30 suites numerades.

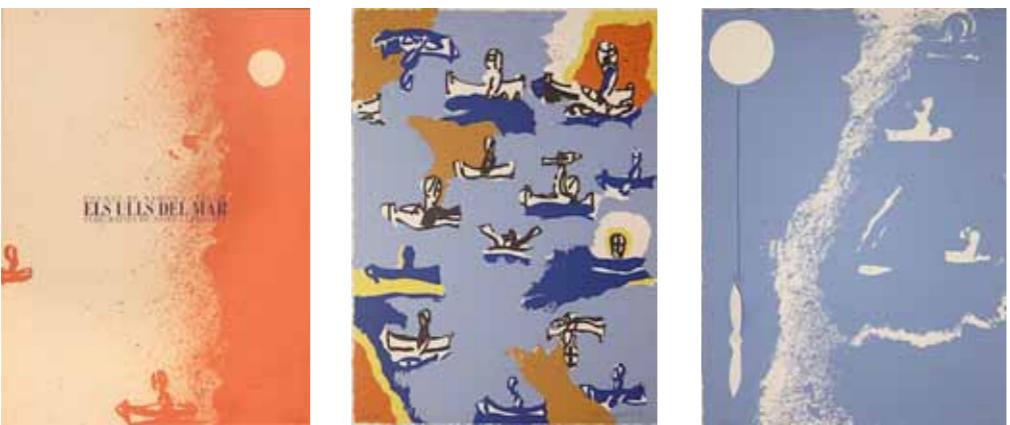

Figura 7. *Els Ulls del Mar*, (2003). poemes de Ramon Guillem, impresos a offset per la impremta Comunicació Gràfica, i 6 serigrafies estampades pel taller Seriarte amb una tirada de 100 exemplars i 5 P.A. El text de presentació és de Romà de la Calle i el disseny és de Manuel Granell i María Casanova.

Els Ulls del Mar (figura 7), pertanyent a la «Col·lecció Galeria», de la Galería Rosalía Sender, consta de sis poemes de Ramon Guillem i sis serigrafies de Guinovart. Aquí els blaus predominants marquen les seves creacions marítimes tot deixant entreveure l'estreta relació de Guinovart amb la mar Mediterrània. Una Mediterrània present des de la seva més tendra infantesa, plena d'al·legories, mites i històries de la humanitat. Una mar on «el creador ha de ser naufrag», per enfrontar-se a l'obra sense prejdicis i d'una manera aïllada, marginal, a la deriva (Mercadé, 2008: 120).

Les primeres obres García Lorca - Guinovart i Salvat-Papasseit - Guinovart van més enllà del concepte *Llibres Il·lustrats*, tot i que certament fan referència, en major o menor mesura, al contingut del text al qual accompanyen, i es troben en algun punt intermedi entre els *Livres d'Artiste* i els *Llibres d'Artista* —accepció que queda desvinculada de la seva traducció francesa. Amb el seu mestratge, Guinovart transcendeix els paràmetres dels termes *Libre d'Artista* i *Llibres Il·lustrats*. Les seves imatges deixen de ser meres accompanyants dels textos i passen a estar dotades d'un paper tan rellevant com l'obra literària, de manera que els elements plàstics i els elements literaris es transformen en elements constructius que sumen i s'enriqueixen entre si i que conformen un sol espai, un sol escenari. Guinovart aconsegueix, fins i tot quan es tracta d'obres literàries de generacions anteriors a la seva, que l'obra resti oberta a l'espectador i que el seu transfons atemporal se situï en la més rabiosa actualitat.

Certament, hi ha obres que enquadren en el concepte *Llibres d'Artista*, en el qual l'artista o els artistes són responsables des de la seva concepció inicial fins a la plasmació concreta com a llibre i objecte artístic. És el cas de l'obra *Las cuatro estaciones* (1992), on poeta i artista treballen en tandem i la complicitat entre autors es converteix en un cert joc, en una picada d'ullet a l'espectador.

Altres obres com *Els Ulls del Mar* (2003) o *Del Tres i no Res* (1984) compleixen els paràmetres de *Livre d'Artiste* o de *Peintre*, atès que són una col·laboració entre editor, escriptor i artista plàstic, on la participació de cada un d'ells dins del llibre està completament definida. Això no obstant, la contribució de Guinovart dóna un altre caràcter a l'obra i la impregna de nova vida.

Las cuatro estaciones (1992) o *Seis poemas galegos* (1998), a partir de poemes de Lorca, són de difícil classificació ja que aquestes obres mostren una perfecta sincronització entre el poeta i el pintor, «la creació poètica i la creació plàstica caminen agafades de la mà» (Galería Múltiple Ediciones, 2011). Entre ells s'estableix una nova relació, un nou ritme, que conjuntament construeix un discurs, més elaborat, més ric en matisos, més obert a una nova manera d'entendre; un discurs que continua parlant d'art i vida a recer d'una nova llum. Per això, aquestes edicions de maduresa s'emmarquen, a parer nostre, dins del *Libre-Art*.

Referències

- BORRÀS, Maria Lluïsa (1997). *Variacions, Volum, Matèria: GUINOVART*. [Catàleg exposició]. GUINOVART, Josep (intro.) Barcelona: Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona. Palau de la Virreina. Del 29 de gener al 30 de març de 1997, p. 20-21.
- CORREDOR-MATHEOS, José. (1981). *Guinovart, el arte en libertad*. Barcelona: Ediciones Polígrafa, S.A., p. 9. Galería Múltiple Ediciones (2011). *Guinovart. El Artista y los poetas*. [Consult. 2012-07-30]. Disponible a: <http://galeriamultiple.blogspot.com.es/2011/03/guinovart-el-artista-y-los-poetas.html>
- GUILLAUDET, Francesc (2010). *La obra de Guinovart dedicada a Lorca y Salvat-Papasseit, en una exposición*. Dins: *La Mañana*, 21 de febrer de 2010. [Consult. 2012-08-02]. Disponible a: <http://www.lamanyana.es/web/html/lanoticia.html?id=9677&seccio=cultura&fecha=2010-02-21&sortida=03:00:00>
- MERCADÉ, Albert; MUÑOZ D'IMBERT, Silvia (2008). *Guinovart. Corredor-Matheos, José* (Presentació). Barcelona: Ciro Edicions, S.A., col·lecció «Grans Genis de l'Art a Catalunya», volum. 8, p. 30 i p. 122.
- MIRALLES, Francesc (1989). «Guinovart: originalidad, independencia y creatividad». Dins: *Diario La Vanguardia*, Exposiciones. Divendres, 15 desembre, p. 10.
- LUJÁN, Ángel Luis (2010). «Alucinada tentación de lo clásico». Dins: *Revista de Libros*, 161, maig, p. 34.
- GUERRERO, Manuel (2010). *Res no és mesquí: Josep Guinovart i els poetes*, [Pdf] Programa de l'exposició itinerant organitzada per la Fundació privada

Fotografies

Figura 1. *Homenaje a García Lorca* (1951). Coberta: MJ Botero; frontis: Toni Balcells.

Figura 2. *Poesies*. (1962). MJ Botero.

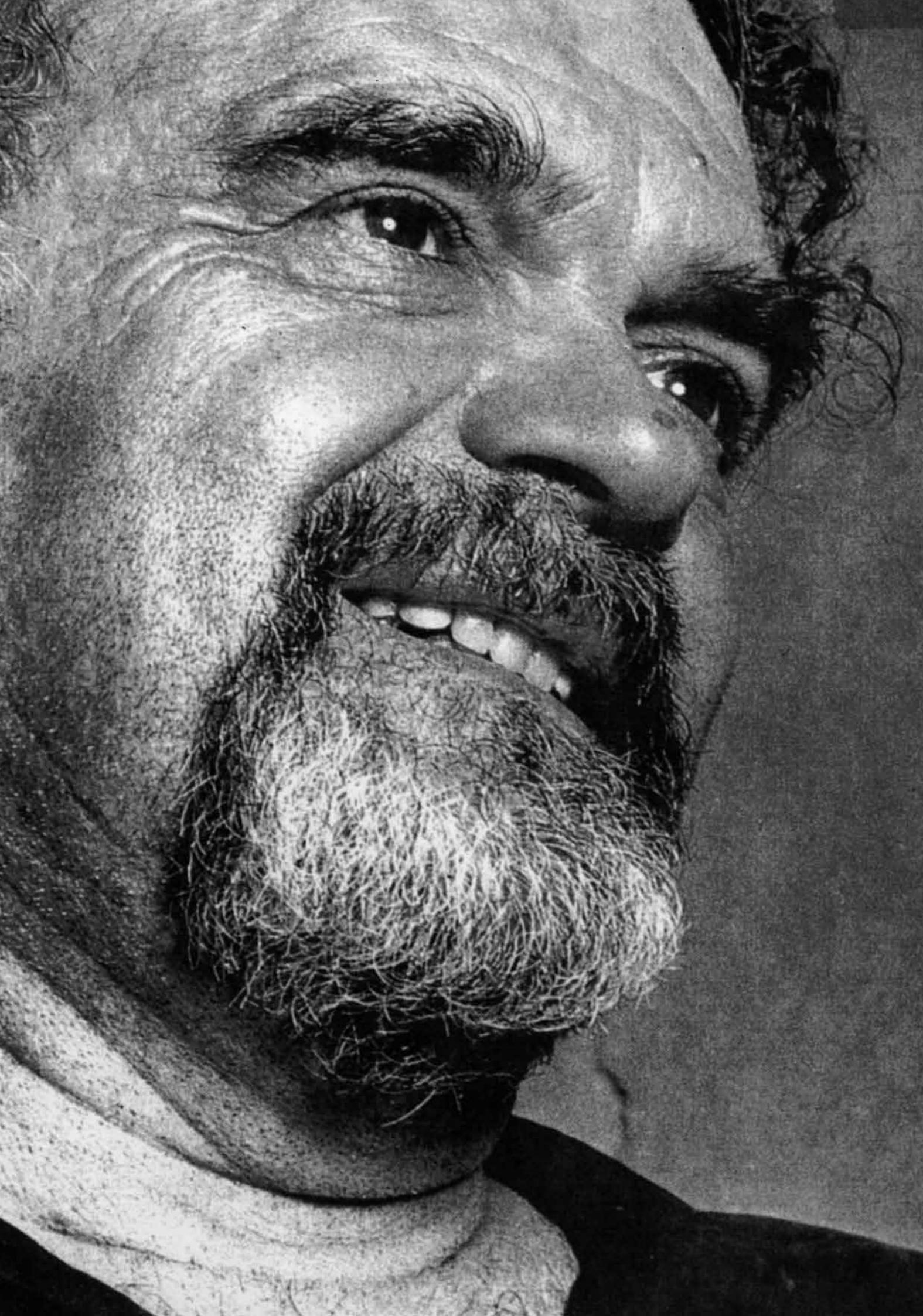
Figura 3. *Assaig de cànctic en el temple* (1971). MJ Botero.

Figura 4. *Las cuatro estaciones* (1992). Toni Balcells del catàleg: Guinovart obra gràfica: de la planxa al paper (2010).

Figura 5. *Del Tres i no Res* (1984). MJ Botero.

Figura 6. *Seis poemas galegos* (1998). MJ Botero.

Figura 7. *Els Ulls del Mar*, (2003). MJ Botero.

Traducciones

Josep Guinovart o la poesía hecha pintura

Ferran Mascarell

Consejero de Cultura

Que Josep Guinovart fue uno de los artistas catalanes más importantes de su generación es una evidencia por todo el mundo reconocida. A partir de los versos de Federico García Lorca, Joan Salvat-Papasseit, Pere Quart, León Felipe, José Hierro, Màrius Torres, Konstantinos Kavafis y aún otros poetas, Guinovart enriqueció su lenguaje expresivo y ensanchó los horizontes de su creación.

La poesía constituye la muestra más absoluta del máximo dominio de la palabra, y nunca nada es casual ni superfluo en ella. El arte poético utiliza toda la fuerza expresiva del lenguaje para representar la realidad o la utopía. En una entrevista de 2005, Josep Guinovart afirmaba: «Si no tenemos algún tipo de utopía, vamos mal. Y hoy lo que no podemos perder es la utopía individual, en un momento en el que se hace más difícil la utopía colectiva porque lo importante, a estas alturas, no es ser, sino tener».

Pienso que hoy, en 2013, resulta de nuevo imprescindible ser, la identidad. Hoy la utopía –las metas que nos proponemos– deben ser compartidas, orientadas al progreso común, porque, de no ser así, no podrán tener éxito. La capacidad de imaginar la utopía y de concebir su realización depende de la fuerza de nuestra creatividad colectiva.

Una creatividad y una belleza de las que podemos disfrutar en Cataluña gracias al genio de artistas y creadores que, como Guinovart, superan las difusas barreras de los géneros artísticos para zambullirse (y con ellos, nosotros) en una experiencia artística totalizadora.

Desde el Departamento de Cultura, deseamos que este proyecto expositivo itinerante permita al máximo número de ciudadanos tener la oportunidad de transitar por los espacios entre lo físico y lo intangible y, en definitiva, de acercarse a la obra de Guinovart desde una nueva perspectiva. Les invito, pues, a disfrutar de la muestra como la experiencia significativa que supone.

Agramunt y Guinovart, Guinovart y Agramunt

Bernat Solé i Barril

Alcalde de Agramunt

Vicepresidente de la fundación privada Espai Guinovart

En 1994 Agramunt reconvierte su mercado municipal en el actual Espai Guinovart. El origen agramuntino de su madre, su estancia durante la Guerra Civil y su relación directa con la naturaleza, las herramientas del campo y los animales han hecho que buena parte de su obra gire alrededor de nuestro paisaje y de nuestra gente. En estos momentos, Agramunt no es sin Guinovart del mismo modo que Guinovart no es sin Agramunt. Su legado va más allá de su obra, y su alma perdura inexorablemente en la luz que llena día tras día el Espai Guinovart.

La elección por parte de la Dirección General de Creación y Empresas Culturales del Departamento de Cultura de la exposición *Res no és mesquí. Josep Guinovart i els poetes* permitirá que la obra de Guino llene espacios expositivos de todo el país con este mensaje de compromiso social y de generosidad a través de su relación con los poetas y con su lenguaje. Y, en cierto modo, también permitirá que estos espacios se llenen de Agramunt y de su gente. Indudablemente, los agramuntinos somos parte de su obra y nos sentimos parte de su destino.

En nombre de la fundación Espai Guinovart y del Ayuntamiento de Agramunt, deseo que disfruten de la exposición y que sientan el mensaje que los agramuntinos ya hemos hecho nuestro.

Nada es mezquino. Josep Guinovart y los poetas

Manuel Guerrero Brullet

Es conocido el interés de Josep Guinovart por la poesía. Siempre manifestó su admiración por Lorca, que fue el autor que le hizo descubrir la fuerza de la imagen y del lenguaje poético. Aunque el descubrimiento de la poesía fue relativamente tardío, no cabe duda de que fue adquiriendo un protagonismo creciente en su obra plástica. La primera manifestación importante de la presencia explícita de la poesía en su obra fue la carpeta *Homenaje a García Lorca*, con siete aguafuertes, editada en Cobalto, el año 1951, por Rafael Santos Torroella, con una cubierta en tela estampada por René Métras. Además de un retrato del poeta, los aguafuertes representan escenas realistas extraídas del *Poema del cante jondo*, el *Primer romancero gitano* o el *Llanto por Ignacio Sánchez Mejías*.

En aquel momento, Guinovart ha entrado en contacto con los miembros de la revista *Dau al Set* y colabora en el número de marzo de 1952 de la publicación, donde ilustra con cinco dibujos la «Carta a Miguel Hernández» de Cesáreo Rodríguez-Aguilera. Ahora bien, sin duda, es Lorca el poeta que le produce un mayor impacto. «Lorca es muy próximo a la imagen plástica, tiene una gran riqueza de imágenes visuales. Hay una gran vibración y muchos cambios de imágenes, sobre todo en el Lorca de *Poeta en Nueva York*. Otros poetas me entusiasmaban, pero yo me siento ladrón de Lorca. En cambio, a Machado, no le puedo robar. A Salvat-Papasseit y a Miguel Hernández, tampoco. Uno de los otros poetas por quien me he guiado es Foix. Busco un equilibrio entre el contenido y la función plástica», ha afirmado Guinovart.¹

Son muchas las obras de Guinovart inspiradas en el autor de *Bodas de sangre*, hasta el punto que en 1998 le dedicó toda una exposición, con el título *A Federico García Lorca*, presentada en el Espai Guinovart de Agramunt y en otros lugares. Destacan las seis obras de la serie *Poeta en Nueva York*, de técnica

mixta sobre madera. Elementos lorquianos muy característicos, como la luna, el rostro con lágrimas o la cruz, sobresalen en las piezas más figurativas. Como complemento a la serie, cabe remarcar la obra «Cabeza invertida», de una gran fuerza plástica. Una calavera invertida, formada por letras del alfabeto y rodeada por hormigas, con dos ojos de barro y los dientes integrados por terrones de azúcar. Calavera, cabeza invertida, que puede ser interpretada como un retrato simbólico del poeta, víctima de la historia, como republicano y homosexual. También hay que destacar las guitarras lorquianas, serie de fantásticas esculturas en madera que remiten a la célebre guitarra cubista picassiana. Del mismo año 1998 son las series de obra gráfica a partir del libro *Poeta en Nueva York* y de los *Seis poemas galegos*.

Otro autor decisivo en la obra de Guinovart es Joan Salvat-Papasseit. El compromiso social del poeta y la lírica vanguardista y al mismo tiempo popular de Salvat-Papasseit enlazaban completamente con la obra plástica, directa e impresionante de Guinovart. Las ilustraciones para la edición de la obra poética de Salvat-Papasseit de 1962 fueron emblemáticas para la resistencia cultural del catalanismo progresista del momento.

Una obra de 1964, «Homenaje a Salvat-Papasseit», que pertenecía a Joan Perucho, incorpora un collage con la leyenda «¿Ya habéis leído las POESÍAS de Salvat-Papasseit?» sobre la pintura. Además de una serie de obra gráfica, es preciso no olvidar otra pieza histórica como es la portada y las ilustraciones para el disco LP de Ovidi Montllor dedicado a Salvat-Papasseit, de 1976.

La obra de los setenta ya se inscribe de lleno en el lenguaje libre, informal, matérico y contundente de colores primarios vivos que popularizó la obra de madurez de Guinovart. Desde entonces, Guinovart no ha dejado de reescribir los

¹ Declaración de Josep Guinovart, en una conversación con José Corredor-Matheos, José Luis Giménez-Frontín y Marta Canals, transcrita por Marta Canals, en su estudio de Can Tieso, en Castelldefels, el 2 de octubre de 2001, con motivo de la exposición *Guinovart. Obras del 1948 al 2002*, en el catálogo del mismo título publicado por la Fundación Caixa Catalunya, 2002, p. 28.

versos de los poetas en sus obras. La presencia del signo, de la escritura y de la letra en la obra pictórica propia se ha convertido en una de las características más significativas de su arte. El collage sobre madera «Homenaje a Allende», de 1973, por ejemplo, incluye unos versos de Pablo Neruda.

La serie extensa realizada a partir del libro *Les decapitacions* [Las decapitaciones] de Pere Quart, de 1969 y de 2000, intensifica de una forma rotunda, con cabezas exentas muy expresivas, la identidad entre el mensaje poético y el lenguaje plástico buscada por el artista. Está clara la voluntad humanística y crítica del artista: «*Las decapitaciones* están vinculadas un poco a toda la tragedia humana, forman parte de la historia del hombre y Pere Quart me ofrece un pretexto para reflexionar sobre este tema».²

Diferentes ediciones como *Las 4 estaciones* con textos de José Hierro, de 1992, o las diez litografías dedicadas a León Felipe, de 1991, son testimonio de la calidad y de la riqueza de la amplia obra gráfica de Guinovart. Probablemente, la crisis de las ideologías y de los discursos políticos de la izquierda condujo a Guinovart a una mayor identificación con el lenguaje poético. Con la utopía del lenguaje poético. De la poesía catalana, de la poesía universal. Dos pinturas de gran formato, el homenaje *A Màrius Torres*, de 1998-2000, o la obra *Ítaca*, de 2001, dedicada a Kavafis, son ejemplos magníficos de esta política poética de la última obra de Guinovart.

«Res no és mesquí/ perquè la cançó canta en cada bri de cosa» [Nada es mezquino/ porque la canción canta en cada brizno de cosa], los versos memorables del poema «Res no és mesquí» [Nada es mezquino] de *L'irradiador del Port i les gavines* [El radiador del Puerto y las gaviotas] de Salvat-Papasseit, resuenan y reviven en la obra vital y vibrante de Guinovart que dignifica, como Miró o Tàpies, mediante su arte, la materia y la vida, todos los seres vivos, los elementos más humildes y cotidianos de la naturaleza y de la condición humana.

² Guinovart en conversación con Daniel Giralt-Miracle, dentro del catálogo de la exposición *Guinovart. Obras del 2000 al 2005*, Fundación Caixa de Girona, 2005, p. 20.

Guinovart: poesía y libertad

J. Corredor-Matheos

La obra de Josep Guinovart (1927-2007) es variada en temas y en técnicas, y alcanza una gran altura y una importancia que han merecido un amplio reconocimiento. Sus pinturas, dibujos, grabados, litografías y unas realizaciones volumétricas que se extienden a veces en el espacio, más difíciles de clasificar, son de una diversidad que está justificada siempre por la necesidad y la profundidad con la que se han producido y el hecho de que constituyen una respuesta a inquietudes esenciales de su creador. Una de ellas es su fidelidad a todo lo que es real. Así, el mundo cotidiano lo podemos encontrar expresado de una forma más directa, transfigurado por el efecto de una profunda abstracción o como *collage*. En este último caso, por la inserción, en la misma tela o en cualquier otro soporte, de objetos extraídos de los espacios que le rodeaban donde las ejecutó: su estudio, la montaña que tenía al lado –granos de maíz, ramas, hojas, piedras– o, como veíamos aquí, relacionados con un poeta determinado, así la guitarra que nos evoca a García Lorca. La aplicación del pigmento, del color, da, sin embargo, su último sentido a la obra. Guinovart es, por encima de todo, pintor, un gran pintor de raza, al que le deslumbra la luz, que nos describe en sus infinitas manifestaciones.

Una palabra que nos viene a la mente al hablar de este artista es *transformación*. La obra se transforma ante nuestros ojos y su trayectoria está marcada por una mutación constante. Pero ¿no es esta, precisamente, una característica fundamental, esencial, de la propia realidad, del mundo

visible y, no obstante, del invisible tal y como nos lo presenta la física cuántica? Aparece y desaparece ante nuestros ojos, deja de ser lo que parecía para ser otra cosa. Y no se trata de que el artista quiera o tenga que hacer su obra de una forma determinada ni, mucho menos, que tenga que imitar la realidad: simplemente el arte se manifiesta así, por una correlación profunda, paralela al mundo.

En esta exposición vemos cuadros en técnica mixta, grabados al aguafuerte, litografías y carteles relacionados con importantes manifestaciones poéticas, un arte que, junto con la música, le acompañó siempre. La poesía catalana está ampliamente representada: Joan Maragall, Pere Quart, Màrius Torres, Salvat-Papasseit, los originales de los carteles del Primer Festival de Poesía Catalana i el encuentro con los poetas del exilio y la libertad. Son numerosos los temas relacionados con Federico García Lorca: desde el aguafuerte del lejano 1951 a las diversas obras concretas y series realizadas en 1998. Estas obras, de un arte muy lúcido y rico que se mantendrá más allá de su tiempo, son también una muestra de las inquietudes y anhelos sentidos, sufridos o gozados en nuestra época. Un conjunto representativo de la obra y la personalidad de Josep Guinovart, que nos habla, no únicamente del interés que sentía por la poesía, sino también de su ansia de libertad, que compartían igualmente los poetas representados y que es inseparable de toda poesía auténtica.

Huellas vivas de Josep Guinovart

Biel Mesquida Amengual

C'était carré et lyrique tout ensemble. Et l'art sera quelque chose qui tiendra le milieu entre l'algèbre et la musique.

(Letra de Gustave Flaubert a Louise Colet)

I – NO HAY ESPÍRITU SIN MATERIA.

Él (Guinovart) pinta, hace pintura. Él (Guinovart) lee. Él (Guinovart) escucha jazz, crea jazz con la boca y las manos. Él (Guinovart) tiene una discusión apasionada sobre los acontecimientos del mundo. Él (Guinovart) vive con todo el cuerpo las palpitaciones del tiempo. Él (Guinovart) ama con pasión a los poetas. Él (Guinovart) transforma, obra tras obra, la piel del Universo.

II – INOCENCIA Y LIBERTAD.

No quiere amaestrar, no quiere perder el tiempo, no quiere demostrar nada, no quiere jugarse nada: tan solo la imagen de una sensibilidad eléctrica, el trazo justo de aquella idea meditada, la pincelada exacta de aquel instante; todo madurado en la concentración y lanzado en el trampolín de una libertad conquistada con el esfuerzo y la tensión del trabajo, una libertad soberana que crece desde una inocencia que vive dentro de la pequeña felicidad de crear la imagen necesaria.

III – LA PALETA ES UNA ÉTICA ANTES DE SER UNA ESTÉTICA.

Monta las materias, los colores, las distribuciones de cada espacio, las formas de cada obra con una única intención difícil, que constituye el gemelo de su honda verdad: la difusión de una luz interior que vibre y que irradie. *Rien ne va plus!*

IV – LA PINTURA COMO RELICARIO.

Realiza una construcción consciente de sí misma. Deja recuerdos, deja pasos, deja dedadas, deja quemazones, deja pequeñas astillas, deja incisiones, deja aureolas, deja sombras, deja perfiles, deja palabras, deja fragmentos, deja memoria, deja la dejada de una luchas inacabables, creadoras, incandescentes. Y produce verdades bien de veras. Unas verdades singulares indistintas de la imagen que las manifiesta. Imágenes de sí mismas depositadas en un papel, en una tela, en un plástico, en un bidón, en el interior de una caja: relicario.

V – CONSTELACIONES HECHAS A CONCIENCIA.

Él sabe todo el espíritu que hiere en la materia. Y crea formas que captan y retienen resplandores inacabables. O su sombra. Su imaginación impregna de espíritu lo que tan solo era sustancia informe. Imaginar sabía que era esto: comunicar con lo invisible, hacerlo venir. Podemos ver una exposición de Guinovart, mirar cada cuadro observando la organización propia (composición, organización, garabatos, materiales, temblores...), salir de nuevo a la calle, ir a casa y pasan los minutos, los días, los años y sin darnos cuenta, porque Guinovart es grande y sus cuadros son memorables, veremos el Universo a través de sus ojos.

VI – ENTENDER: EN TIERNO.

Si alguien dice que estas obras son oscuras, difíciles de entender, que no busque la razón en una oscuridad del pintor. De ningún modo. Mejor que haga una reflexión y se mire a sí mismo. Tal vez entonces entenderá, contemplando la oscuridad de su corazón, donde radica el problema. La ternura podría ser una de las claves clarísimas para abrir la obra abierta.

VII – EL PENSAMIENTO DE UN CUADRO NO ES DISCURSIVO.

Cuando miro la serie «Sobre les decapitacions de Pere IV» [Sobre las decapitaciones de Pere IV] se me ocurren un sinfín de interpretaciones. Y me detengo de repente. Disertaría sobre fines y medios, sobre historia y lucha, etc., pero en realidad no sé nada de nada. Disecaría el pensamiento mientras que el pintor crea una forma. El pensamiento está dentro de Guinovart y no es formulable en palabras. Lo repito: el pensamiento de un cuadro no es discursivo. Y está ahí. En cada una de las obras. Cabe tenerlo muy en cuenta cuando las miramos, cuando las hacemos nuestras. Lo único que cuenta es la forma que el pensamiento de Guinovart toma en cada obra: esos colores, esos dibujos, esas composiciones, esas imágenes que el artista ha depositado sobre la tela. Ahí está todo. No hay que olvidarlo jamás.

VIII – CARTELES ATRAVESADOS DE ROMANTICISMO Y LUCHA A SU MANERA.

Guinovart está atravesado siempre seguido por la poesía: puedo dar testimonio de ello. Creo que le gustarían estas dos etiquetas, romántico y luchador, aunque la primera le avergonzaría un poco, porque era muy pudoroso. Pero congenian bien con ese trabajo que hacía tan bien cuando le encargaban un cartel: trabajar con las emociones. Como cuando ilustraba (ya me entienden) un poeta. Hacía las imágenes siguiendo, muy a sus anchas, sus intuiciones porque sabía que tenía mucho fundamento. Necesitaba que lo que hacía le sorprendiera. Si quedaba sorprendido sabía que ahí había algo. Si la obra devendía el sentimiento mismo que inspiraba la emoción estaba satisfecho.

I IX – EL LENGUAJE DE GUINOVART SE RENUEVA SIN CAMBIAR DE NATURALEZA NI DE ESTILO.

El lenguaje de Guinovart es como un río que no vuelve atrás ni gira su corriente, pero pasa por diferentes lugares y se impregna de las sustancias que encuentra, avanza entre las batallas de la historia que le trastornan, le colman de sentimientos y siempre le hieren y escucha la música verbal de los poetas que le hacen cerebrotremblar en el trabajo de cada día. Y de todas estas atmósferas hace una alquimia propia, singular y única que se manifiesta en sus creaciones marcadas con una sencilla verdad: Guinovart es alguien que escribe un poema con los dedos llenos de colores. Y de ahí salen unas obras humildes, nobles y justas que luchan contra la erosión del tiempo y no se detienen de decirnos cosas, de irradiar significaciones y placeres.

Telloc, junio de MMXIII

Del *Libro Ilustrado* al *Libro Arte en la creación artística de Guinovart*

María José Botero y Eva Figueras

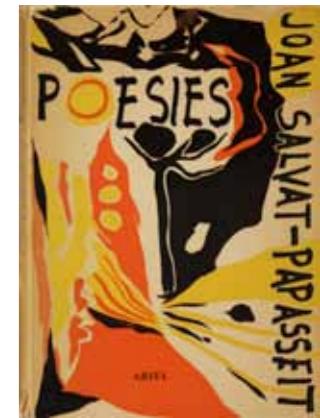

Figura 1. *Homenaje a García Lorca* (1951). Editorial Cobalto, Barcelona. Edición de 25 ejemplares numerados y firmados. Cubierta estampada a mano por René Metras.

Josep Guinovart (Barcelona, 1927-2007), exponente de la «segunda vanguardia catalana» y artista polifacético enmarcado dentro del informalismo abstracto, pasó del realismo mágico, a finales de los años cuarenta, al neorrealismo, donde abandona la representación e incorporó el objeto para dar expresión a su obra. En ningún momento se aleja de la realidad, ya que ésta construye su estética (Mercadé, 2008: 30). Durante su extensa trayectoria artística rompe siempre los límites entre arte y vida, y cada etapa sirve para enriquecer la siguiente. Guinovart surge de un ambiente menestral y su autodidactismo nace «no desde la angustia existencial sino desde la vivencia propia» (Miralles, 1989). Su vocación por lo popular y su sensibilidad lo llevaron a desarrollar una gran afición por la música popular (jazz, blues y canto jondo) y la poesía. Y es a partir de la obra de García Lorca que Guinovart descubre la fuerza de la imagen y del lenguaje poético. Lorca «le servía como intermediario de lo popular. Lo popular como realidad genuina» (Corredor-Matheos, 1981).

Desde entonces, su gusto por la poesía va en aumento y se convierte en tema recurrente de su obra con una larga lista de poetas, entre los que se encuentran, además de García Lorca, Miguel Hernández, Joan Salvat-Papasseit, Salvador Espriu, León Felipe, José Hierro, Maragall, Pere Quart y Antonio Machado. Sin embargo, son tantas y tan variadas sus lecturas poéticas que resulta imposible enumerarlas todas aquí.

En 1951 Santos Torroella invita a Guinovart a ilustrar, para la Editorial Cobalto, *Homenaje a García Lorca* (figura 1). Se trata de su primer *Libro Ilustrado*, ópera prima en que utiliza la poesía como material de construcción visual. En él se incluye un frontis, un retrato del poeta, seis aguafuertes y un colofón, todos ellos correspondientes a un figurativismo ingenuo y mágico. Este libro-carpeta, de una sensibilidad extraordinaria e impregnado de populismo y sentimiento jondo, recoge elementos del espectáculo taurino, sensual y dramático, y su guitarra flamenca transmite «la misma pasión que desprende el alma del cantante» (Guinovart, 2009).

Otro autor decisivo en la obra de Guinovart es Joan Salvat-Papasseit (1894-1924). La lírica vanguardista y popular de Salvat-Papasseit enlazaba con la visión humanista y el compromiso social de Guinovart. Las ilustraciones para la edición de la obra poética de Salvat-Papasseit fueron emblemáticas para la resistencia cultural del catalanismo progresista del momento (Guerrero, 2010). Los trece linograbados abiertos en *Poesies* (figura 2) no se limitan a ilustrar los contenidos literarios, sino que inciden sobre los textos y siguen sus pautas acen-tuando el discurso: advierten de la expresividad, del juego fantástico de imágenes, colores y espacios, predisponen a la lectura, provocan silencios o acusan imágenes más que sugerentes. Esta comunión entre la palabra y la imagen, Guinovart la encuentra, según sus propias declaraciones, en «la intensidad del grabado [...], esta expresión de

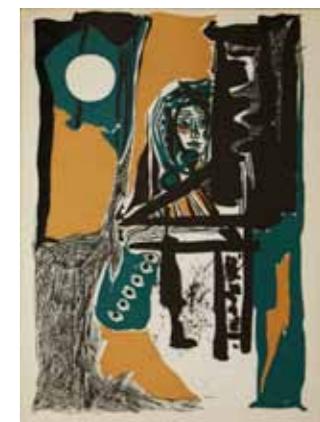

Figura 2. *Poesies* (1962). Poemas de Joan Salvat-Papasseit, introducción de Joan Fuster, ilustraciones de Josep Guinovart. Primera edición completa. Editorial Ariel, Barcelona. 12 láminas interiores y portada, impreso sobre papel de hilo Guarro. Tirada total de 116 ejemplares: 100 numerados de 1 a 100, destinados a la venta, y 16 en números romanos correlativos para colaboradores.

Figura 3. *Assaig de cantic en el temple* (1971). Versos de Salvador Espriu e ilustraciones de Guinovart, estampado en Filograf-R.G.M. Institute d'Art Gràfic, bajo la dirección de Joan Vila Grau.

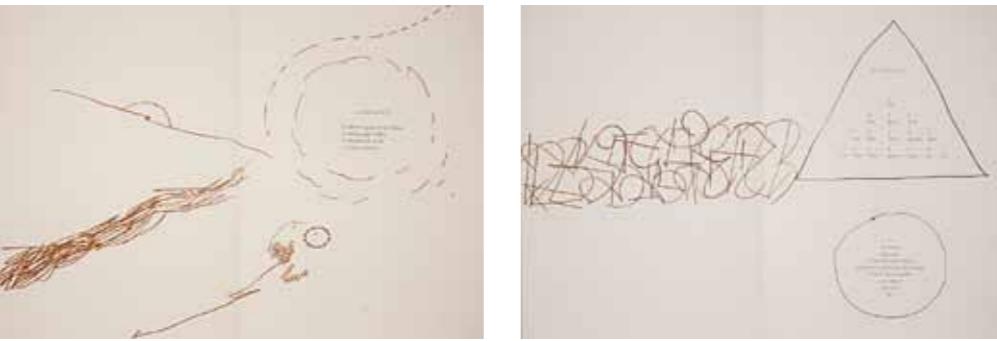
supervivencia y presencia» (Guinovart, 2009: 7). La obra literaria se magnifica y se sitúa en la más rabiosa actualidad.

A partir de la lírica lorquiana que inspira su juventud, las ediciones de libros de Guinovart se impregnán de poseía. En ellas se produce un enfrentamiento del imaginario del pintor con el de un poeta. Hermosas son las imágenes de *Assaig de cantic en el temple* (1971), pequeño opúsculo navideño dedicado a conmemorar el centenario del nacimiento de Enric Prat de la Riba (figura 3).

La carpeta de *Las cuatro estaciones* (1992), realizadas a cuatro manos entre Guinovart y su amigo José Hierro, considerado uno de los grandes poetas contemporáneos de habla hispana perteneciente a la primera generación de la posguerra dentro de la llamada poesía desarraigada o existencial, es un trabajo sensible que consigue complicidades irrepetibles. Guinovart no se limita a elaborar estampas complementarias al texto sino que también incide sobre el poema con su grafismo (figura 4).

Este grafismo de carácter espontáneo y desenfadado que incorpora el texto en una imagen lúdica se encuentra también en *Del Tres i no Res* (1984), una obra elaborada conjuntamente con Magda Bosch (figura 5).

Figura 4. *Las cuatro estaciones* (1992). La carpeta incluye un aguafuerte y una serigrafía para cada estación del año, ambas iluminadas a mano. Edición de 99 ejemplares, 10 P.A. y 25 suites. Aguafuertes estampados por Ramón Báguena y serigrafías estampadas por Ángel López

Guinovart encontró en el grabado calcográfico una fuente de expresión riquísima. Según el artista:

Intento vivir el grabado desde dentro, desde el material, con un diálogo coherente a su lenguaje. Grabar es arañar, expresión, deseo, sorpresa, siempre a la espera de la última palabra que la dará el tórculo [...]. El grabado es una moneda: la cara te da la ilusión; la cruz, magia y misterio (Guinovart, 2009: 7).

Este juego de alusiones, signos y gestos, de fuerte carga expresiva y ritmos contundentes, generan un cosmos muy característico del artista que no termina en la creación de la matriz sino en el enriquecimiento manual de la estampa. En *Seis poemas galegos* (1998), la conjunción de los poemas de Lorca y los seis aguafuertes del pintor se abren ante el espectador en forma de tríptico, desplegando toda su fuerza y esplendor. Conmovido por la fuerza poética y su trasfondo humano, y mediante un perfecto equilibrio entre contenido y forma, su expresión gráfica va más allá de la metáfora evocadora del poeta, y su lenguaje pictórico se impregna de lirismo (figura 6).

Els Ulls del Mar (figura 7), perteneciente a la «Col·lecció Galeria», de la Galería Rosalía Sender, consta de seis poemas de Ramón Guillem y seis serigrafías de Guinovart. Aquí los azules predominantes mar-

Figura 5. *Del Tres i no Res* (1984). 115 ejemplares numerados. Contiene 12 serigrafías originales de Josep Guinovart, estampadas en Cuenca por Javier Cebrán, y texto original de Magda Bosch, impreso sobre papel Guarro en los talleres de Artes Gráficas Caraló, el 27 de julio de 1984. Ediciones José Esteban (Antojos). Tamaño de la caja: alto 33,3 x 24 ancho x 3,5 espesor.

Figura 6. *Seis poemas galegos* (1998). Éditions Raiña Lupa, París. Edición de 99 ejemplares (90 numerados y 9 reservados para colaboradores y la Biblioteca Nacional de Francia), aguafuertes estampados por Martí Guinovart en Barcelona y textos impresos por Francis Mérat en París. Más una tirada de 30 suites numeradas.

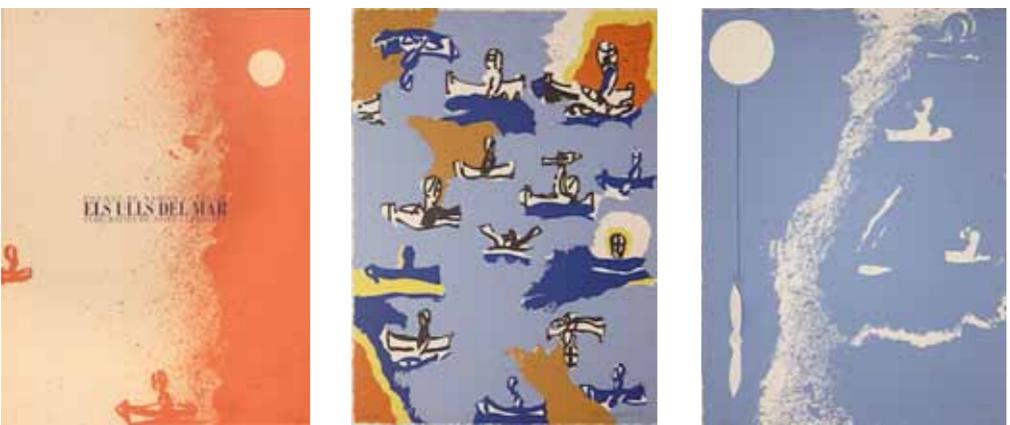

Figura 7. *Els Ulls del Mar*, (2003). Poemas de Ramón Guillem, impresos en offset por la imprenta Comunicación Gráfica, y 6 serigrafías estampadas por el taller Seriarte con una tirada de 100 ejemplares y 5 P.A. El texto de presentación es de Romà de la Calle y el diseño es de Manuel Granell y María Casanova.

can sus creaciones marítimas dejando entrever la estrecha relación de Guinovart con el mar Mediterráneo. Un Mediterráneo presente desde su más tierna infancia, lleno de alegorías, mitos e historias de la humanidad. Un mar donde «el creador ha de ser naufrago», para enfrentarse a la obra sin prejuicios y de una manera aislada, marginal, a la deriva (Mercadé, 2008: 120).

Las primeras obras García Lorca - Guinovart y Salvat-Papasseit - Guinovart van más allá del concepto *Libros Ilustrados* aunque, ciertamente, hacen referencia, en mayor o menor grado, al contenido del texto al que acompañan, y se encuentran en algún punto intermedio entre los *Livres d'Artiste* y los *Libros de Artista* —cuya acepción queda desvinculada de su traducción francesa. Con su maestría, Guinovart trasciende los parámetros de los términos *Libro de Artista* y *Libros Ilustrados*. Sus imágenes dejan de ser meras acompañantes de los textos y pasan a estar dotadas de un papel tan relevante como la obra literaria, así lo plástico y lo literario se transforman en elementos constructivos que suman y se enriquecen entre sí y que conforman un solo espacio, un solo escenario. Guinovart consigue, incluso cuando se trata de obras literarias de generaciones anteriores a la suya, que la obra quede abierta al espectador y que su trasfondo atemporal se sitúe en la más rabiosa actualidad.

Ciertamente hay obras que encuadran en el concepto *Libros de Artista*, en el cual el artista o los artistas son responsables desde su concepción inicial hasta la plasmación concreta como libro y objeto artístico. Tal es el caso de la obra *Las cuatro estaciones* (1992), donde poeta y artista trabajan en tandem y la complicidad entre autores se convierte en un cierto juego, en un guiño al espectador.

Otras obras como *Els Ulls del Mar* (2003) o *Del Tres i no Res* (1984)

cumplen los parámetros de *Livre d'Artiste* o de *Peintre*, ya que son una colaboración entre editor, escritor y artista plástico, donde la participación de cada uno de ellos dentro del libro está completamente definida. No obstante, la contribución de Guinovart da otro carácter a la obra y la impregna de nueva vida.

Las cuatro estaciones (1992) o *Seis poemas galegos* (1998), a partir de poemas de Lorca, son de difícil clasificación ya que estas obras muestran una perfecta sincronización entre el poeta y el pintor, «la creación poética y la creación plástica caminan de la mano» (Galería Múltiple Ediciones, 2011). Entre ellos se establece una nueva relación, un nuevo ritmo, que conjuntamente construye un discurso, más elaborado, más rico en matices, más abierto a una nueva manera de entender; un discurso que sigue hablando de arte y vida bajo una nueva luz. Por ello estas ediciones de madurez se enmarcan, a nuestro entender, dentro del *Libro-Arte*.

Referencias

- BORRÀS, Maria Lluïsa (1997). *Variacions, Volum, Matèria: GUINOVART*. [Catálogo exposición]. GUINOVART, Josep (intro.) Barcelona: Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona. Palau de la Virreina. Del 29 de enero al 30 de marzo de 1997, p. 20-21.
- GUINOVART, María (2009). *El taurino Guinovart*. En: elmundo.es, 17/09/2009 [Consult. 2012-07-26]. Disponible en: <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/09/17/barcelona/1253206045.html>
- CORREDOR-MATHEOS, José. (1981). *Guinovart, el arte en libertad*. Barcelona: Ediciones Polígrafa, S.A., p. 9.
- GALERÍA MÚLTIPLE EDICIONES (2011). *Guinovart. El Artista y los poetas*. [Consult. 2012-07-30]. Disponible en: <http://galeriamultiple.blogspot.com.es/2011/03/guinovart-el-artista-y-los-poetas.html>
- GUILLAUMET, Francesc (2010). *La obra de Guinovart dedicada a Lorca y Salvat-Papasseit, en una exposición*. En: *La Mañana*, 21 de febrero de 2010. [Consult. 2012-08-02]. Disponible en: <http://www.lamanyana.es/web/html/lanoticia.html?id=96778&seccio=cultura&fecha=2010-02-21&sortida=03:00:00>
- MIRALLES, Francesc (1989). «Guinovart: originalidad, independencia y creatividad». En: *Diario La Vanguardia*, Exposiciones. Viernes, 15 diciembre, p. 10.
- GUERRERO, Manuel (2010). *Res no és mesquí: Josep Guinovart i els poetes*, [Pdf] Programa de la exposición itinerante organizada por la Fundació privada Espai Josep Guinovart, Agramunt. [Consult. 2012-08-30]. Disponible en: <http://www.espaiguinovart.cat>
- Fotografías**
- Figura 1. *Homenaje a García Lorca* (1951). Cubierta: MJ Botero; frontis: Toni Balcells.
- Figura 2. *Poesies*. (1962). MJ Botero.
- Figura 3. *Assaig de cànctic en el temple* (1971). MJ Botero.
- Figura 4. *Las cuatro estaciones* (1992). Toni Balcells del catálogo: Guinovart obra gráfica: de la planxa al paper (2010).
- Figura 5. *Del Tres i no Res* (1984). MJ Botero.
- Figura 6. *Seis poemas galegos* (1998). MJ Botero.
- Figura 7. *Els Ulls del Mar*, (2003). MJ Botero.

Translations

Josep Guinovart, or poetry made painting

Ferran Mascarell

Minister of Culture

That Josep Guinovart was one of the most important Catalan artists of his generation is a self-evidence that is unanimously recognised. Taking his inspiration from verses by Federico García Lorca, Joan Salvat-Papasseit, Pere Quart, León Felipe, José Hierro, Màrius Torres, Konstantinos Kavafis and other poets, Guinovart enriched his expressive language and broadened the horizons of his art.

Poetry is the most absolute demonstration of the highest mastery of the word in which nothing is chance or superfluous. The poetic art employs the full expressive force of language to represent reality or the utopia. In an interview in 2005, Josep Guinovart said, “If we do not have a utopia of some kind, we are in trouble. And, today, what we must not lose is the individual utopia, at a time when the collective utopia is made more difficult because what is important, nowadays, is not to be, but to have”.

I believe that, today, in 2013, being, identity, have once more become vital. Today, the utopia, the goals we set ourselves, must be shared, aimed at common advancement. If not, we will not be successful in achieving these goals. The ability to imagine the utopia and to conceive of its realisation depends on the strength of our collective creativity.

We can enjoy such creativity and beauty in Catalonia thanks to the genius of artists who, like Guinovart, cross the hazy barriers of the art genres, taking us with him, to delve into a unifying artistic experience.

The Ministry of Culture hopes that this travelling exhibition will give as many people as possible the opportunity to explore the spaces between the physical and the intangible and, in short, to discover the work of Guinovart from a fresh perspective. It is, therefore, my pleasure to invite you to enjoy this deeply meaningful experience to the full.

Agramunt and Guinovart, Guinovart and Agramunt

Bernat Solé i Barril

Mayor of Agramunt

Vice-president of the private foundation Espai Guinovart

In 1994, Agramunt converted its municipal market into what is now the Espai Guinovart. The fact that his mother was from Agramunt, his stay in the town during the Spanish Civil War and his direct contact with nature, farm tools and animals have meant that much of his work revolves around our landscape and our people. We can say now that there is no Agramunt without Guinovart in the same way that there is no Guinovart without Agramunt. His legacy goes beyond his work, and his soul remains inerasably in the light that fills the Espai Guinovart day after day.

Thanks to the Direcció General de Creació i Empreses Culturals of the Catalan Ministry of Culture, the show *Nothing is Paltry. Josep Guinovart and the Poets* will allow Guino's work to fill exhibition spaces across the country with this message of social commitment and generosity through his relationship with poets and their language. And, in a way, it will also allow these spaces to be filled with Agramunt and its. Undoubtedly, the people of Agramunt are part of his work in us and we feel we are part of its destiny.

On behalf of the Espai Guinovart foundation and Agramunt Town Council, I hope you enjoy the exhibition and hear the message that we have made our own.

Nothing is Miserly: Josep Guinovart and the Poets

Manuel Guerrero Brullet

It's no secret that Josep Guinovart took an interest in poetry. He never hid his admiration for Lorca, through whom he discovered the power of poetic language and image. Although this discovery came relatively late in his career, there is no doubt that it progressively acquired a significant role in his art work. The first important explicit manifestation of poetry in his work was the portfolio *Homage to García Lorca*, 1951, featuring seven etchings and edited by Rafael Santos Torroella for Cobalto publishers, with patterned cloth cover by René Métras. In addition to a portrait of the poet, the etchings represent realistic scenes taken from *Poem of Deep Song*, *First Gypsy Ballads* and *Lament for Ignacio Sánchez Mejías*.

At that time, Guinovart had come into contact with the people involved in the magazine *Dau al Set*, for whose March 1952 issue he did five drawings to illustrate "Letter to Miguel Hernández" by Cesáreo Rodríguez-Aguilera. Undoubtedly, however, it was Lorca the poet that had the greatest impact on him. "Lorca is very close to the visual image, he has a great wealth of visual images. There is a lot of vibration and many changes of images, especially in the Lorca of *The Poet in New York*. I love other poets, but I see myself as a thief with regard to Lorca. By contrast, with Machado, I cannot steal from him. The same goes for Salvat-Papasseit and Miguel Hernández. One of the other poets who has guided me is [Josep Vicenç] Foix. I seek a balance between content and visual function," Guinovart once said.¹

Many of Guinovart's works are inspired in the author of *Blood Wedding*, so much so that in 1998 he dedicated an entire exhibition, entitled *To Federico García Lorca*, held at the Espai Guinovart in Agramunt and other exhibition spaces. Highlights of the show included six works from the series *The Poet in New York*, using mixed media on wood. Characteristic Lorcian elements, such as the

moon, a tearful face or the cross stand out in the most figurative pieces. To complement the series, it's worth mentioning the visually powerful piece "Cap Invertit" (Inverted Head): an inverted skull formed by the letters of the alphabet surrounded by ants, with two eyes made of mud and teeth of sugar cubes. Skull, inverted head—this can be interpreted as a symbolic portrait of the poet, victim of history as both a Republican and a homosexual. Also noteworthy are the Lorcian guitars, a series of fantastic wood sculptures that refer to Picasso's famous cubist guitar. Also from 1998 are the series of prints based on the book *The Poet in New York* and *Six Galician Poems*.

Another writer that marked Guinovart's work is Joan Salvat-Papasseit, whose social commitment and avant-garde and yet popular lyric fit perfectly with Guinovart's direct and striking visual work. The illustrations for the 1962 edition of Salvat-Papasseit's poetic works were emblematic of the progressive Catalan cultural resistance of the time.

A 1964 work, "Homage to Salvat-Papasseit", which belonged to Joan Perucho, features a collage with the legend "Have you read the POEMS of Salvat-Papasseit?" above the painting. In addition to a series of prints, another historical piece worth recalling is the cover and illustrations for Ovid Montllor's LP dedicated to Salvat-Papasseit, 1976.

The work from the seventies falls well within informal, material and powerful "free" language, using the vivid primary colours that popularized his mature work. Thereafter, Guinovart continued to rewrite the verses of poets in his works. The presence of signs, writing and letters on the pictorial work itself became one of the signature characteristics of his art. The collage on wood "Homage to Allende" from 1973, for example, includes verses by Pablo Neruda.

¹ Josep Guinovart, from a conversation with José Corredor-Matheos, José Luis Giménez-Frontín and Marta Canals, transcribed by Marta Canals, at his studio Can Tieso, in Casteldefels, 2 October 2001, on the occasion of the exhibition *Guinovart. Obres del 1948 al 2002*, from the catalogue of the same title published by the Fundació Caixa Catalunya, 2002, p. 28.

The extensive series based on the book *Les Decapitacions* by Pere Quart, from 1969 and 2000, emphatically underscores, with highly expressive disembodied heads, the identitary link between the poetic message and the visual language sought by the artist. The artist's humanistic purpose and critique is clear: "Les Decapitacions are linked to some degree to human tragedy as a whole, they are part of the history of humankind and Pere Quart gives me an excuse to reflect on this theme."²

Different editions such as *Las 4 estaciones* (The Four Seasons) with text by José Hierro, 1992, or the ten lithographs dedicated to León Felipe, 1991, testify to the quality and richness of Guinovart's large graphic oeuvre. It is likely that the crisis of leftist political ideology and discourse led Guinovart to identify more with the poetic idiom—with the utopia of the poetic idiom—in Catalan and universal poetry. Two large paintings, a tribute, *To Màrius Torres*, from 1998-2000, and *Ithaca*, 2001, dedicated to Constantine Cavafy, are splendid examples of the poetic policy of Guinovart's late works.

Res no és mesquí/ perquè la cançó canta en cada bri de cosa (Nothing is miserly / because there's a song in each wisp of a thing)—the memorable verses of the poem "Res no és mesquí" from Salvat-Papasseit's collection *L'irradiador del Port i les gavines* (The Port Beacon and the Gulls) echo and find new life in the vibrant, living work of Guinovart, who, like Miró and Tàpies, dignifies through his art matter and life: all living beings and the most humble and quotidian elements of nature and the human condition.

² Guinovart, from a conversation with Daniel Giralt-Miracle, from the exhibition catalogue *Guinovart. Obres del 2000 al 2005*, Fundació Caixa de Girona, 2005, p. 20.

Guinovart: Poetry and Freedom

J. Corredor-Matheos

The work of Josep Guinovart (1927-2007) is diverse in themes and techniques, and attains a height and an importance that have earned it recognition in many quarters. His paintings, drawings, etchings, lithographs and volumetric creations — which in some cases extend in space, and are more difficult to classify — possess a diversity that is always justified by the necessity and the profundity with which they were produced, and by the fact that they constitute a response to the essential concerns of their creator. One of these concerns is their fidelity to all that is real. Thus, we can find here the everyday world expressed in a more direct way, transfigured by the effect of a profound abstraction or as a collage — in this latter case by the inclusion in or on the canvas or other support of objects from the physical setting in which it was executed: his studio, the neighbouring hillside, (grains of wheat, branches, leaves, stones) or, as we see here, related to a particular poet, as with the guitar which evokes García Lorca. It is, however, the application of the pigment, the colour that gives the work its final meaning. Guinovart is, above all, a painter, a great painter, who is dazzled by the light, which he describes for us in its infinite manifestations.

One word that comes to mind in speaking of this artist is *transformation*. The work is transformed before our eyes, and its trajectory is marked by a constant mutation. But surely this is, precisely, a fundamental, essential

characteristic of reality itself, of both the visible world and the invisible as presented by quantum physics? It appears and disappears before our eyes, ceasing to what it seemed to be something else. And it is not that the artist wished or needed to make his work in a certain way, and still less that he had to imitate reality: it is just that art manifests itself like that, by a profound correlation, parallel to the world.

In this exhibition we see mixed media paintings, etchings, lithographs and posters related to important poetry events, poetry being, with music, an art that always accompanied him. Catalan poetry is well represented here: Maragall, Pere Quart, Màrius Torres, Salvat-Papasseit, the originals of the posters for the First Catalan Poetry Festival and the meeting with the poets of exile and freedom. There are a number of themes related to Federico García Lorca: from the etching from far-distant 1951 to the various concrete works and series made in 1998. These works, of a very lucid, very rich art that will hold itself above its time, are also a reflection of the concerns and longings felt suffered or enjoyed in our time — a representative sample of the life and work of Joseph Guinovart that speaks to us not only of the interest he felt for poetry, but also of his desire for freedom, which he shared equally with the poets represented and is inseparable from all authentic poetry.

Living impressions of Josep Guinovart

Biel Mesquida Amengual

C'était carré et lyrique tout ensemble. Et l'art sera quelque chose qui tiendra le milieu entre l'algèbre et la musique.

(Letter from Gustave Flaubert to Louise Colet)

I – THERE IS NO SPIRIT WITHOUT MATTER.

He (Guinovart) paints, makes painting. He (Guinovart) reads. He (Guinovart) listens to jazz, creates jazz with his mouth and his hands. He (Guinovart) has a passionate discussion about the things of the world. He (Guinovart) lives with his whole body the palpitations of time. He (Guinovart) passionately loves poets. He (Guinovart) transforms, work after work, the skin of the Universe.

II – INNOCENCE AND FREEDOM.

He doesn't want to teach, he doesn't want to waste time, he doesn't want to prove anything, he doesn't want to incur expenditure: only the image of an electric sensibility, the exact line of that meditated idea, the exact brushstroke of that instant, all matured in concentration and sent soaring up on the trampoline of a freedom won with the effort and the tension of the work, a sovereign freedom that grows out of an innocence that lives in the modest happiness of creating the necessary image.

III – THE PALETTE IS AN ETHICS BEFORE IT IS AN AESTHETICS.

He assembles the materials, the colours, the distributions of each space, the forms of each work with a single difficult intention that is the twin of its deep truth: the diffusion of an inner light in order that it vibrate and irradiate. Rien ne va plus!

IV – PAINTING AS A RELIQUARY.

There is a construction conscious of itself. It leaves memories, it leaves paces, it leaves fingerprints, it leaves burns, it leaves splinters, it leaves incisions, it leaves aureoles, it leaves shadows, it leaves clippings, it leaves scabs, it leaves earth, it leaves stories, it leaves profiles, it leaves words, it leaves fragments, it leaves memory, it leaves the legacy of endless, creative, incandescent struggles. And it produces truly good truths. Singular truths inseparable from the image that manifests them. Images of himself placed on a sheet of paper, on a canvas, on a sheet of plastic, in a can, inside a box: reliquary.

V – CONSCIOUSLY MADE CONSTELLATIONS.

He knows all the spirit that seethes in matter. And he creates forms that capture and retain endless clarities. Or their shadow. His imagination drenches in spirit what was only formless substance. He knew imagining was this: to communicate with the invisible, to summon it. We can walk round a Guinovart exhibition, look at every picture observing its particular organization (composition, organization, doodles, materials, tremblings...), go out into the street again, go home and let minutes, days, years pass and without realizing it, because Guinovart is great and his pictures are memorable, we will see the Universe through his eyes.

VI – UNDERSTANDING: ENTENDRE/EN TENDRE.

If anyone says that these works are dark or hard to understand, don't seek the reason in some darkness of the painter. Far from it. Far better to reflect and look at yourself. Maybe then you will understand, as you contemplate the darkness of your heart, where the problem lies. Tenderness could be one of the clearest keys to open up the open work.

VII – THE THOUGHT OF A PAINTING IS NOT DISCURSIVE.

When I look at series On the Beheadings of Pere IV I can think of a good many interpretations. And I stop short. I could expatiate about ends and means, about history and struggle, and so on, but I really don't know anything about it. I could dissect the thought while the painter creates a form. The thought is inside Guinovart and cannot be formulated in words. I repeat: the thought of a painting is not discursive. And it is there. In every one of the works. We have to keep this very much in mind when we look at them, when we make them our own. The only thing that counts is the form that Guinovart's thought in each work: these colours, these drawings, these compositions, these images that the artist has deposited on the canvas. Everything is there. We should never forget that.

VIII – POSTERS SHOT THROUGH WITH ROMANTICISM AND STRUGGLE IN THEIR OWN WAY. Guinovart is always constantly shot through with poetry: I can testify to that. I think he would have liked these two labels, Romantic and fighter, although the former would have embarrassed him a little, because he was so shy. But they sit well with this job he did so well when he was asked to do a poster: to work with emotions. For instance, when he ‘illustrated’ (you understand what I mean) a poet. He made the images by following, very freely, his insights, because he knew they had a very strong foundation. He needed what he did to surprise him. If he felt that surprise he knew there was something there. If the work became the self-same sentiment that inspired it the emotion was fulfilled.

and IX – GUINOVART’S LANGUAGE RENEWED ITSELF WITHOUT CHANGING NATURE OR STYLE. Guinovart’s language is like a river that never turns back on itself or changes its course, but passes through different places and impregnates itself with the substances it finds there, flowing on between the battles of history that agitate it, that fill it with feeling and always wound it, and he listened to the verbal music of the poets that made his brain tremble in each day’s work. And out of all these atmospheres he made a special, unique alchemy of his own that manifested itself in creations marked with a simple truth: Guinovart is someone who writes a poem with fingers richly loaded with colours. And out of that came humble, noble, just works that fight against the erosion of time and never stop telling us things, irradiating meanings and pleasures.

Telloc, June MMXIII

From the *Illustrated Book* to *Book Arte* in the artistic creation of Guinovart

María José Botero and Eva Figueras

Figure 1. *Homage to García Lorca* 1951. Editorial Cobalto, Barcelona. 25 numbered and signed copies. Cover printed by hand by René Metras.

Josep Guinovart (Barcelona, 1927-2007), belonging to *Abstract Informalism*, was a multifaceted artist of the *Second Catalan Avant-garde*. By the end of the nineteen forties, he moved away from *magic realism* towards *neorealism*, and went from figurative representation to incorporating tangible objects as a means of expression in his artwork. Never did he stray from reality, because reality was at the essence of his aesthetics (Mercadé, 2008: 30). During his extensive artistic career, he constantly transcends the limitation between art and life, and each of his artistic stages served to enhance the next. Guinovart grew up in a blue collar environment and his self-taught ways stem 'not from existential angst but from his own experience' (Miralles, 1989). His vocational inclination towards pop culture and great sensitivity, leads him to pursue his love of popular music (jazz, blues and 'canto jondo') and poetry. Thanks to the works of García Lorca, Guinovart discovers the power of image and poetic language. Lorca 'became a liaison to that which is popular. The popular as pertaining to genuine reality' (Corredor-Matheos, 1981).

From the moment he is introduced to Lorca, his love of poetry increased and became a recurrent theme in his art work. In addition to García Lorca there is a long list of poets including Miguel Hernández, Joan Salvat-Papasseit, Salvador Espriu, León Felipe, José Hierro, Maragall, Pere Quart and Antonio Machado; so extensive and varied were his poetic readings that it is impossible to list them all here.

In 1951, Santos Torroella invited Guinovart to illustrate for the publisher Editorial Cobalto, *Homenaje a García Lorca* (1951) / *Homage to García Lorca* (Figure 1). This was his first *illustrated book*; his debut in using poetry as the means to construct the visual. In this illustrated book, he included a frontispiece, a portrait of the poet, six etchings and a colophon, all of which belong to naïve magical figurativism. This portfolio, created with extraordinary sensitivity and infused with popular and 'jondo' sentiment, includes the sensual and dramatic elements of bullfighting, while the flamenco guitar transmits "the same passion to that comes from the soul of the singer" (Guinovart, 2009).

Joan Salvat-Papasseit (1894-1924) is another poet who had a decisive influence on the works of Guinovart. The vanguard and popular lyrics of Salvat-Papasseit blended well with Guinovart's humanistic vision and social commitment. The illustrations for the published poetic works of Salvat-Papasseit were emblematic for the cultural resistance of progressive Catalanism of the times (Guerrero, 2010). The thirteen linocuts in *Poesies* (Figure 2), go beyond illustrating the literary contents. These touch upon the texts and their composition, highlighting their meaning by focusing on the expression, and the interplay between images, colours and spaces. They affect the reader by provoking empty spaces and more than suggestive images. According to Guinovart, he finds this communion between the written word and the image in "the intensity of intaglio, (...) this expression of survival

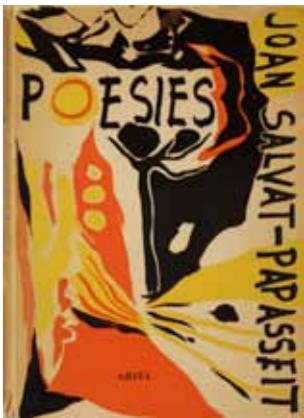

Figure 2. *Poesies*. (1962) Poems by Joan Salvat-Papasseit, introduction by Joan Fuster, illustrations by Josep Guinovart. First Complete Edition. Editorial Ariel, Barcelona. 12 interior prints and cover, printed on Guarro linen paper. Total edition 116 copies: 100 numbered from 1 to 100 for sale and 16 in correlative Roman numerals for collaborators.

Figure 3. *Assaig de cantic en el temple* (1971) verses by Salvador Espriu and illustrations by Guinovart, printed in Filograf-R.G.M. Institute d'Art Gràfic, under the direction of Joan Vila Grau.

and presence" (Guinovart, 2009: 7). Therefore, the literary work is magnified and becomes the most avant-garde among contemporaries.

Because of Lorca's lyrical style, that inspired Guinovart in his youth, the books he published became infused with poetry. This led to a confrontation between the imagery of the artist and the lyrics of the poet. Beautiful images are found in *Assaig de cantic en el temple / Essay of a Song in the Temple* (1971), a Christmas booklet commemorating the centennial of Enric Prat de la Riba's birth (Figure 3).

Las cuatro estaciones / The Four Seasons (1992) portfolio is a sensitive project of unparalleled complicity. It is a four handed collaboration between Guinovart and his friend José Hierro, considered one of the greatest contemporary Spanish existential poets of the first post-war generation. Guinovart does not limit himself to creating complemen-

Figure 4. *Las cuatro estaciones* (1992) The portfolio includes intaglio and silk screen prints for each season, both hand coloured. Edition of 99 copies, 10 P.A. and 25 suites. Etchings printed by Ramón Báguna, and screen printing by Ángel López.

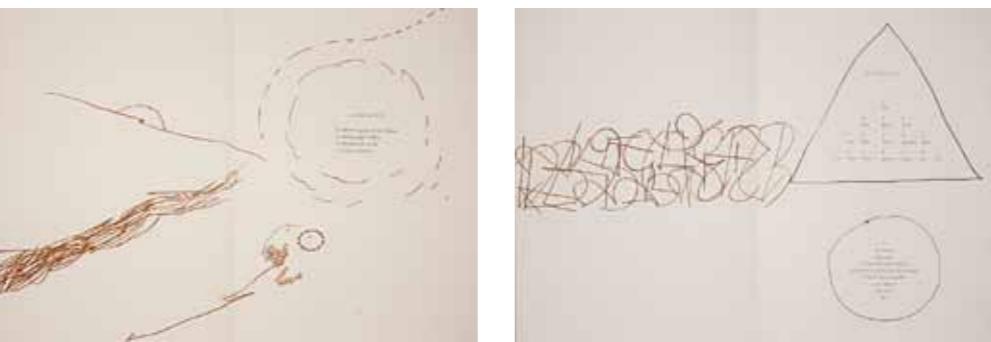

Figure 5. *Del Tres i no Res* (1984). 115 numbered copies. Contains 12 original screen prints by Josep Guinovart decorated in Cuenca by Javier Cebrián and with an original text by Magda Bosch, printed on Guarro linen paper in the studios of Artes Gráficas Caraló on 27th July 1984. Ediciones José Esteban (Antojos). Box size: height 33.3 x 24 width x 3.5 depth.

tary prints to the text; he infuses the poem with his artistic «graffiti» (Figure 4).

This spontaneous and light-hearted «graffiti art» embracing the text in a playful image, is also found in *Del Tres i no Res* (1984), a joint venture with Magda Bosch (Figure 5).

Guinovart found in intaglio a rich source of expression. In the words of the artist:

I try to experience intaglio from the inside, from the material, with a dialogue that is coherent with its language. Intaglio is scratching, expression, desire, surprise, always waiting for the press to say the last word (...) Intaglio is a coin: the head brings hope; the tail, magic and mystery (Guinovart, 2009: 7).

This highly expressive and powerful play of connotations, signs and gestures with forceful rhythms generate a unique universe characteristic of the artist that does not end with the making of the plates but with the manual enrichment of the print. In *Seis poemas Galegos / Six Galician poems* (1998), the units unfold all their power and splendour in a triptych, made up of Lorca's poems and the intaglio prints. Moved by its poetic force and humanistic background, there is a perfect balance between content and form, its graphic expression goes

Figure 6. *Seis poemas Galegos* (1998). Éditions Raiña Lupa, Paris. Edition of 99 numbered copies (90 numbered and 9 reserved for collaborators and the Bibliothèque nationale de France), intaglios printed by Martí Guinovart in Barcelona and texts printed by Francis Mérat in Paris. An additional edition of 30 numbered suites.

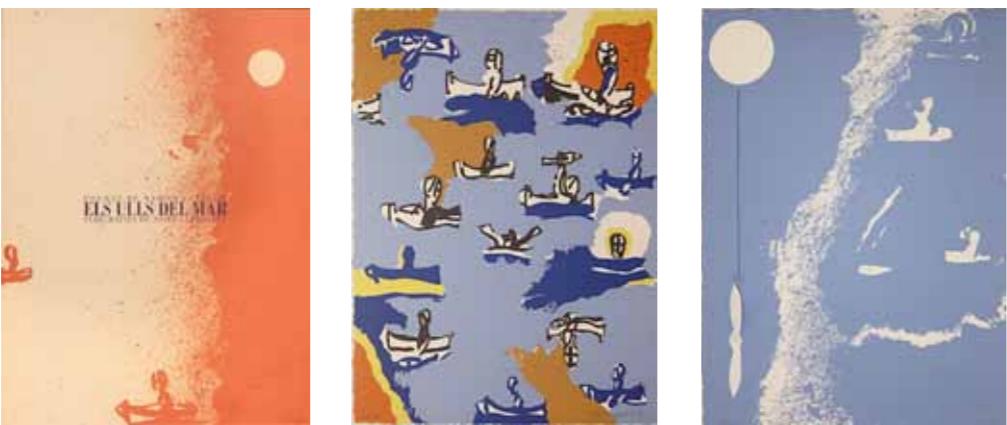

Figure 7. *Els Ulls del Mar*, (2003): poems by Ramón Guillem, printed in offset by Comunicación Gráfica and six screen printings printed by the studio Seriarte with an edition of 100 copies and 5 P.A. The presentation is by Romà de la Calle and the design by Manuel Granell and María Casanova.

beyond the poet's evocative metaphor, and its pictorial language is full of lyricism (Figure 6).

Els Ulls del Mar / The Eyes of the Sea (Figure 7), belong to the Rosalía Sender Art Gallery «Col·lecció Galeria / Collection Gallery» and are made up of six poems by Ramón Guillem and six silk-screen prints by Guinovart. The predominating blue, a feature of his maritime creations, reveal Guinovart's close relationship to the Mediterranean Sea; a sea present since his early childhood, full of myths, legends and stories about humanity. A sea where «the creator must be shipwrecked» to confront the work without prejudice, in an isolated manner, marginal, adrift (Mercadé, 2008: 120).

Although the images in the first works of García Lorca–Guinovart and Salvat-Papasseit–Guinovart, make reference to the content of the accompanied text, they go beyond the usual concept of *Libros Ilustrados / Illustrated Books* and should be classified somewhere between *Livres d'Artiste* and *Libros de Artista* – the latter differing in meaning from its French counterpart –. With his mastery, Guinovart transcends the boundaries marked by the terms *Libro de Artista / Artist Book* and *Libros Ilustrados / Illustrated Books*. His images are not merely text associated but take on an equally prominent role with that of the literary work. The visual and the literary turn into constructive elements that add and enhance each other and become a single space, a single stage. Even with literary works of older generations, Guinovart manages to reveal their ageless essence to the viewer placing them in the most contemporary update.

Certainly there are works that fit the *Libros de Artista /Artist Book* concept, where the artist(s) are responsible from beginning to end for the book or art object. Such is the case of the *Las Cuatro Estaciones*

/ *The Four Seasons* (1992), where poet and artist worked hand-in-hand and the playful synergy between them becomes a nudge to the viewer.

Other works, such as *Els Ulls del Mar* (2003), and *Del Tres i no Res* (1984) comply with the category *Livre d'Artiste* or *de Peintre*, a joint venture between publisher, author and artist, where each has a clearly defined part, yet Guinovart's contribution changes the character of the work and infuses it with new life.

Las Cuatro Estaciones /The Four Seasons (1992) and Lorca's *Seis Poemas Galegos /The Six Galician Poems* (1998) are difficult to classify since they show perfect synchronization between poet and artist, "poetic and artistic creation walk hand in hand." (Galería Múltiple Ediciones, 2011). Between them, a new rhythm, a joint discourse, more elaborate, richer in hues, open to a new understanding, creates a new relationship. This becomes a conversation that continues to speak about art and life under new light. Therefore these mature stage editions should, in our opinion, be considered *Book-Art*.

References

- Borràs, Maria Lluïsa (1997) *Variacions, Volum, Materia: GUINOVART*. [Exhibition catalogue].
Guinovart, Josep (intro.) Barcelona: Culture Institute, Barcelona City Council. Palau de la Virreina. 29th January to 30th March 1997. ISBN: 84-7609-819-7. p. 20-21.
- Corredor-Matheos, José. (1981), *Guinovart, el arte en libertad*. Barcelona: Ediciones Polígrafa, S.A. ISBN: 84-343-0327-2. p. 9
- Galería Múltiple Ediciones (2011), *Guinovart. El Artista y los poetas*. [Consult. 2012-07-30]. Available at: <http://galeriamultiple.blogspot.com.es/2011/03/guinovart-el-artista-y-los-poetas.html>
- Guillaumet, Francesc (2010), *La obra de Guinovart dedicada a Lorca y Salvat-Papasseit, en una exposición*, (in *La Mañana*, 21st February 2010) [Consult. 2012-08-02]. Available at: <http://www.lamanyana.es/web/html/lanoticia.html?id=96778&seccio=cultura&fecha=2010-02-21&sortida=03:00:00>
- Guerrero, Manuel (2010), *Res no és mesquí: Josep Guinovart i els poetes*, [Pdf] Programa Travelling exhibition organized by Fundació privada Espai Josep Guinovart, Agramunt. [Consult. 2012-08-30]. Available at: ESPAI GUINOVART info@espai.guinovart.es e-mail private communication.
- Guinovart, María (2009), *El taurino Guinovart*. (En: *elmundo.es*, 17/09/2009) [Consult. 2012-07-26]. Available at: <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/09/17/barcelona/1253206045.html>
- Guinovart, María, Exhibition curator (2010), *Guinovart obra gràfica: de la planxa al paper*. Barcelona: Diputació de Barcelona. DL. B-41585-2010.
- Luján, Ángel Luis (2010), «Alucinada tentación de lo clásico», *Revista de Libros*, 161, May. ISSN 1137-2249. p.34.
- Mercadé, Albert and Muñoz d'Imbert, Silvia. (2008) *Guinovart*. Corredor-Matheos, José (Presentation). Barcelona: Ciro Ediciones, S.A., Colección "Grans Genis de l'Art a Catalunya." N° 8.143pp. ISBN: 978-84-96878-40-2 (volume VIII), p.30 and 122.
- Miralles, Francesc. (1989) «Guinovart: originalidad, independencia y creatividad». *Diario La Vanguardia*, Exhibitions. Friday, 15th December. p.10.

- Photographs:**
Figure 1. *Homage to García Lorca* 1951: cover: M.J. Botero; frontispiece: Toni Balcells
Figure 2. *Poesies*. (1962): M.J. Botero
Figure 3. *Assaig de cànctic en el temple* (1971): M.J. Botero
Figure 4. *Las cuatro estaciones* (1992): Toni Balcells from the Catalogue: *Guinovart Obra gràfica de la planxa al paper* (2010).
Figure 5. *Del Tres i no Res* *Del Tres i no Res* (1984): M.J. Botero
Figure 6. *Seis poemas Galegos* (1998): M.J. Botero.
Figure 7. *Els Ulls del Mar*, (2003): M.J. Botero.

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

**Centre d'Obra Gràfica
Josep Guinovart**